קרא בעמוד ב': אגרות ממלכות כוזר היהודית

(C) ישראל אלדד מחשבת מלכות ישראל
www.israeleldad.co.il

Chronicles
NEWS OF THE PAST

דברי הימים

חדשות העבר

גליון (7)

ד' בטבת ד'תקס"א לבריאת העולם, תשל"ב להורבן מקדשנו

קרל — קיסר רומי

עם הכתרת קרל ע"י האפיפיור הוקמה קיסרות רומי חדשה. — חודשו התארים „אוגוסטוס" ו„אימפרטור"

— מאת סופרנו ברומי —

רומי. — אתמול, ביום חג המולד הנוצרי של שנת 800 לספירתם, בקום קרל מלך הפרנקים והלומברדים מתפילתו בכנסית פטרוס ברומי, ניגש אליו האפיפיור ליאו השלישי ושם כתר על ראשו, ונכבדי רומי פרצו בקריאות: „יחי קרל אוגוסטוס קיסר הרומיים!".

בכך מוקמת קיסרות רומית חדשה, והתארים „אוגוסטוס" (נעלה, נערץ) ו„אימפרטור", תאריהם של קיסרי רומי לשעבר, וכן כל הזכויות הנובעות מהם, נשללים ע"י אירופה המערבית כולה מקיסרי ביצנץ, שהיו מקובלים עד כה כיורשי הקיסרים הרומיים, ונמסרים לשליט הפרנקי האדיר, קרל.

בשעת ההכתרה היו נוכחים בכנסיה נכבדי האצילים הפרנקיים וה־רומיים, שנתכנסו ברומי בראשותו של קרל, כדי לברר את ענין ההאר־שמות הכבודות אשר הוטחו נגד האר־פיפיור ע"י מתנגדיו.

ביצנץ מוחה

מתוגים מהימנים נודע לי אמש, שנתקבלה כבר התגובה הביזנטית הראשונה מדרום איטליה. השלטונות הביזנטיים הביעו את מתאתם וה־דיעו שהקיסרית אירנה לא תכיר לי־עולם בצעד שנעשה ע"י האפיפיור, וכי להכתרתו של קרל לא יהיה כל תוקף בעיניה.

כואי להעיר שבאיטליה אין הקיס־רית אירנה נהנית מיחס של אהדה. דעת־הקהל אינה יכולה לשכוח לה את המעשה הנורא שעשתה: כשהר־ציאה לפני שלש שנים את השלטון מידי בנה, הקיסר קונסטנטין הששי, בעזרת מרידה צבאית ואחר־כך צוו־תה לנקר את עיניו.

ברגע האחרון הגיעה אלי ידיעה מוזרה אך מהימנה ביותר — שהכ־תרת קרל לא היתה תוצאה של משארומתן מוקדם בין מלך הפרנ־קים לבין האפיפיור, אלא היתה זו פעולה „ספונטאנית" מצד האפיפיור שהפתיע את קרל במעשהו.

ראשי היהודים מברכים את קרל להכתרתו

יצחק, מתורגמנו הראשי של הקי־סר קרל ושליחו הדיפלומטי אל הכ־ליף הרון אל־ראשיד, ופיראגוס, רופאו היהודי של הקיסר, הביאו אתמול לפני קרל — בנוכחות גדולי החצר — מגילת־ברכה לכבוד הכ־תרתו, מאת יהודי פרנקוניה.

על המגילה חתומים קלונימוס מלוצה, ראש יהודי מגנצא, איש התורה והחכמה שהוזמן במיוחד ע"י קרל הגדול כדי לעמוד בראש הישוב היהודי בחבל הריינוס, ומכיר נשיא, ראש יהודי בארבונה, שנשלח מבבל לפרנקוניה ע"י הכליף הרון אל־ראשיד — לפי בקשתו של קרל — כדי לאפשר ליהודי פרנקוניה לפתח את חייהם הרוחניים.

הקיסר קרל הביע את תודתו על הברכה, וציין שהיהודים יהנו גם להבא מחסותו. הקיסר שיבח בהר־דמנות זו את הישיבה שנוסדה ע"י מכיר בנרבונה, והביע את תקוותו שהיא תהיה לתפארת, כמו הישיבות הגדולות בבבל, ששמע עליהן רבות מפי חכמים שונים.

צבא פרנקי בחזית

קרל מקים בסיסים במערב הים התיכון

כוחות צבאיים פרנקיים נשלחו ל־איים הבאליאריים, מאלורקה ומינור־קה, שקבלו על עצמם אשתקד את שלטונו של קרל.

משקיפים צבאיים רואים בכך צעד נוסף קדימה בהכנותיו של קרל להרחיב את שטחי הכיבוש בספרד.

האמיר של קורדובה הגביר את חילות־המצב המאוריים בברצלונה ובסאראגוסה — שתי ערים חשובות שתתיינה, קרוב לודאי, מטרות ראר־שונות במסעיו הצבאיים של הקיסר קרל.

קבר הנוצרי — לפיקוחו של קרל?

אאכן. — יצחק, שליחו הד־יפלומטי של קרל אל הכליף הרון אל־ראשיד, הכחיש אתמול שכאילו הוא היה זה שהביא ל־קרל — ברשותו של הכליף — את מפתחות „קבר ישו" מירושל־לים.

הדיפלומט היהודי, מתורגמן החצר של קרל, אמר לסופר „דברי הימים", שאמנם הופצה שמועה כזו, אך האמת היא אח־רת: רק לפני ימים ספורים ה־גיעה לרומי משלחת מטעם ה־פאטריארך הנוצרי מירושלים והיא היא שהביאה את המפת־חות של „קבר ישו" — כמובן ברשותו של הכליף — ומסרה אותם לידי קרל.

יצחק הוסיף, שוכון אמנם כי בהיותו אצל הכליף בשליחותו של קרל המלך, הסכים הרון אל־ראשיד לכך שלגדול המלכים ה־נוצריים יהיה פיקוח מסויים על המקומות הקדושים לנצרות ב־ירושלים.

„טלאי צהוב" על בגדי היהודים בכליפות?

בגדד. — בחצר הכליף נערכו בימים האחרונים התיעצויות חשו־בות בענין הפעלת חוקי־הפליה חמורים נגד בני החסות מהדתות האחרות.

חוקים אלה נוסחו ע"י חכם המש־פטים הבגדדי, אבו־יוסוף, והם מת־בססים על חוקי־הפליה ישנים שהיו קיימים פעם, אך עוקפו או לא הוצאו לפועל.

לפי חוקי אבו־יוסוף יוכרחו בני־החסות לשאת טלאי על בגדיהם; היהודים — טלאי צהוב, והנוצרים — טלאי כחול. כמו כן יוטל עליהם איסור רכיבה על סוסים (על הנשים תיאסר רכיבה על גמלים), בין האי־סורים האחרים: איסור בנית בתי־תפילה חדשים ואיסור הסתר ביין.

כפי שמוסרים מחוגים יודעי־דבר ישנן כמה וכמה מניעות לביצוע החוקים. ראשית, הכליף אינו רוצה להתגרות בנוצרים — לנוכח היחסים הטובים הקיימים בינו לבין קרל הגדול. שנית, הכליף אינו רוצה להתגרות בשעה זו ביהודים, כיון שקם להם גואל ומושיע בצפון: מלכות כוזר היהודית. שלישית, הכליף שהוא אדם נאור, חובב שירה ומדע, אינו נוטה להפעלת חוקי־הפ־ליה מרושעים.

קרל מלך הפרנקים

מעתה: „אוגוסטוס" ו„אימפרטור"

הקיסרית הציעה לקרל נשואין

בקשר להבתרתו של קרל, כדאי להזכיר, שאירנה, קיסרית ביצנץ, רצתה להציע לפני שלש שנים (אחרי שתפסה את השל־טון מידי בנה) את איחוד פרנ־קוניה וביצנץ ע"י נשואין בינה לבין קרל.

את המשארומתן על כך הכ־שיל אתר מ„ידידיה" של הקיס־רית, אטיוס, שקיבל כי בסופו של דבר היא תתחתן אתו והוא יהפך לקיסר ביצנץ.

אחרי הנצחון הגדול על צבאות הכליף

כוזר נהפכת לממלכה יהודית

תנועת-התגיירות המונית הקיפה את הצבא הכוזרי. — 100.000 ערבים נלקחו בשבי בקרבות בקאוקאז

— מאת סופרנו במחנה הכוזרים בהרי דאגסטאן, בקרבת דרבנד —

חג החנוכה במחנה הכוזרים היה השנה חג משולש: שני מאורעות גדולים נוספים הוחגו יחד עם השמחה המסורתית לרגלי נצחון המכבים. המאורע האחד: תנועת ההתגיירות העצומה שהקיפה בחדשים האחרונים רבבות לוחמים כוז־ריים; המאורע השני: הנצחון הגדול במלחמה נגד צבאות הכליף הרון־אל־ראשיד.

המלך עובדיה וכל הצמרת הכוז־רית הם יהודים מלידה. אבותיהם התגיירו עוד לפני 70 שנה, בימי המלך בולאן. גם שבטים כוזריים שלמים התגיירו במשך שבעים שנים אלו. אולם עתה גברה תנועה זו, בעיקר בקרב הצבא החונה בקאוקז, ומעתה נהיית מלכות כוזר יהודית ולא רק בצמרתה ובמרכזיה אלא בכל גופה הלאומי.

החגיגות נוהלו ע"י המלך עובדיה בכבודו ובעצמו, שנעזר באחיו חנוכה ובאחד מחכמי הדור מישיבת סורא, ר' יצחק סנגרי, אשר הצטרף לכו־זרים יחד עם אלפי יהודים מבבל ופרס.

במרכז החגיגות היתה העלאת קרבן של שבעה אלים לאלוהי יש־ראל. את הקרבנות העלה חנוכה אחיו של המלך כשפני כל ההמון מופנים ירושלימה.

מפלת הערבים

הצבא הכוזרי סיים בחגיגות אלו את מסע־העונשין שלו נגד הכליף. הסיבה למסע זה היתה — הרעלת בתו של מלך כוזר בדרכה לבגדד, שם עמדה להנשא אשתקד לאחד מגדולי השרים של הכליף, שביקש את ידה. השרים הכוזריים שליווה, האשימו בהרעלתה את הנציב המוס־למי של ארמניה — והמלך עובדיה החליט להעניש את הערבים שעשו

כגן כוזרי

בעבר פעולות בוגדניות לא מעטות נגד הכוזרים.

בשורת התקפות־בזק שברו הכו־זרים את התנגדות האויב והתקדמו עד למוסול. אולם מטרות־הכיבוש של המלך עובדיה היו מצומצמות הפעם — הרחבת מלכותו באיזור הקאוקז אבל לא יותר מזה — ולפי־כך נסוגו הכוזרים אחרי שבזזו ערים ערביות רבות ולקחו בשבי 100.000 איש.

הנצחונות הגדולים הללו היו גם תגמול כנגד המפלות שהונחלו לכו־זרים לפני שבעים וחמש שנים, כשצבא הכליף פלש לקאוקז וכבש שטחים נרחבים. כל השטחים הכבו־שים ע"י הערבים סופחו שוב למל־כות הכוזרים, והנשק הכוזרי זכה לתהילה נוספת, כמו לפני מאה וחמישים שנה, כשסוכל נסיון הער־בים להתפשט צפונה וכשהכוזרים הנחילו להם את התבוסה הגדולה הראשונה ליד בלנגיר, בהרגם 4000 מלוחמי האיסלם.

ארזי דאגסטאן דולקים לכבוד חנוכה

בראש הרי דאגסטן הודלקו שלשום על ידי חנוכה, אחיו של המלך עובדיה, שמונה אר־זי־ענק, לסיום ימי החנוכה, אשר הוחגו במחנה הצבאי אשר למרגלות ההר.

לילה שלם דלקו הארזים ו־הרהיבו עין כל רואה במרחק של מאות קילומטרים. מודיעים שתאורות נראו בדרבנד שעל חוף הים הכוזרי, הקרוי גם הים הכספי.

רבבות היהודים, אשר הגיעו עם צבאות הכוזרים מפרס, לא שבעו עיניהם ממראה זה. דמ־עות זלגו מעיניהם להוד המלכו־תי וברכות נתרו מפה אל פה: בשנה הבאה חנוכת בית מקד־שנו.

הכנות לחנייה החרפית של הצבא הכוזרי

אתל. — מטה המלחמה דרומה דוחה השנה את ארגונו של מחנה החורף בבירה. אך השבוע כבר הגיעו ראשוני צבא החלוץ החונה בדאגסטן כדי להכין כאן את המחנה, כמדי שנה, וגם את קבלת הפנים למלך עובדיה המגנצח.

ברית כוזרית־רוסית

השודדים הנורמאניים משבט רוס הכירו בשלטונו של מלך כוזר

אתל. — הנסיך הנורמני של שבט רוס מאשר מחדש באגרתו למלך כוזר שהוא רואה את עצמו כפוף למלך ונושא את התואר הכוזרי „כגן".

השבט השבדי רוס משתייך למשפחת השבטים הנורמניים, שודדי־ים נועזים שהתחילו להתקיף ערים שונות בחופי אירופה.

הנורמנים הצליחו לחדור מהים הבלטי ואגם לאדוגה דרך הנהרות וולחוב, לובאט ודנייפר גם לים הכוזרי (הים השחור). דרך זו הנקראת בפיהם בשם „הדרך המזרחית" הצריכה גם גרירה של ספינות ביבשה, ופעולה זו לא היתה ניתנת לביצוע ללא עזרתם של אלה המכירים את השטח הנרחב הזה. הנורמנים שקיימו יחסים מסחריים עם אגן נהר־הכוזרים (הוולגה), ביקשו את עזרתם של הכוזרים, והמלך הכוזרי כרת אתם ברית בתנאי שיכירו באדנותו. לכל נסיך נורמני של שבט רוס תהיה דרגה של שר כוזרי, כגן, ומומחים כוזריים יראו לנורמנים־„רוסים" את המקומות המתאימים ביותר לגרירת ספינות ואת כיווני הנהרות הדרושים להם.

בביצנץ רואים ברית זו בעין רעה, כיון שהודות לה היטו הכוזרים את ה„אורחים" המסו־כנים מעצמם ופתחו בפניהם את הדרך להתקיף מקומות ישוב בחופי הים השחור.

...וגם הפוליאנים

קיוב. — משלחת מטעם השב־טים הפוליאנים המתגוררים ביערות שבמערב לנהר דניפר התיצבה לפני הכגן הממונה על האיזור הצפוני־מערבי של המלכות, והביעה את רצונה לקבל את החסות המדינית והצפונית של הכוזרים. הם מבק־שים רשות מעבר וממכר תוצרתם, שהיא בעיקר דבש, שהם מגדלים אותו לא במכוורות, כי אם בנקבים בתוך עצי יער. הכגן הצהיר שאין בדעתם של הכוזרים להרחיב את גבולות מלכותם על השטחים המיר־ערים, וקיוב היא מבצר הגבול של המלכות היהודית החדשה. תמורת החסות שניתנה להם מתחייבים הפר־ליאנים לשלם מעשר מכל סחורה שהם מעבירים.

ביצנץ: „בקרוב תבוא התקפת־נגד ערבית"

— מאת סופר מיוחד —

ביצנץ. — בהוגים המדיניים והצבאיים בביצנץ עוקבים במשך כל הזמן בהתרגשות יתרה אחרי פעולותיו של הצבא הכוזרי נגד הכליף.

ממקורות מהימנים נודע לסופרכם שבחוגים אלה סבו־רים, כי המלך עובדיה נשאר עדיין בהרי דאגסטאן, מכיון שבקרוב תבוא התקפת־נגד ער־בית.

כמה וכמה מומחים צבאיים חולקים על דעה זו, ואומרים שבתורף לא יוכלו הערבים לבצע שום פעולות־מלחמה בקנה מדה רחב.

האפיפיור נשבע שלא חטא...

נסתיימה „שערורית האפיפיור" שזעזעה בשנה שעברה את העולם הנוצרי כולו

— שרות „דברי הימים" —

רומי. — לפני שלשה ימים נסתיימה כאן „שערורית האפיפיור" שזעזעה בשנה האחרונה את כל העולם הנוצרי: האפיפיור נשבע לפני הקיסר קרל שאין כל יסוד להאשמות אשר מלעיזים שונים העלו נגדו, כגון אשמת ניאוף, עדות־שקר, אכזריות, וכדומה, והקיסר הביע את אמונו המלא באפיפיור.

פרשה זו התחילה לפני שנה וחצי לערך, כשהאפיפיור ליאו השלישי, אשר היה שנוא על רושבי רומי, הותקף באמצע הרחוב, הושלך מעל סוסו, ספג מכות נאמנות ונשלח ל־מנזר. האפיפיור הצלית לברוח בלי־לה מהמנזר ולהגיע למקום הימצאם של שני נציגי הפרנקים, שאחד מהם היה הדוכס מספוליטו.

האפיפיור הובא לספוליטו, ומשם נפתח מסע־תעמולה עצום למענו, והוא תואר כמעונה קדוש, שניצל בחסדי שמים מידי רודפיו. הנפצה השמועה המגוחכת שמתקיפיו ניקרו את עיניו ועקרו את לשונו, אולם בלילה, בהיותו אסיר במנזר הוח־זרו לו בנס ראיתו ודיבורו.

האפיפיור הובא לבסוף לפרנקוניה, ונתקבל שם בכבוד ויקר על ידי המלך קרל. אולם יריבי האפיפיור לא טמנו ידם בצלחת, הריצו שלי־תים לקרל, ואלה גוללו פרשה אדו־כה של האשמות והארו את האפי־פיור כאדם מקולקל ואכזרי, נואף ושקרן. כמה וכמה מרבי המדינה הפרנקונית סעדו שאר־אפשר להת־עלם מהאשמות הללו ודרשו שה־אפיפיור ישבע כי הוא חף מפשע — או יתפטר מתפקידו. אחרים טענו שהצעה כזו תהא פגיעה המודה ב־יותר בכבוד האפיפיור, וכי יותר מועיל יהיה להחזירו בכוח הזרוע

(המשך בעמוד ד')

כך נראית „האחדות הערבית"...

למעלה מ־2000 איש נהרגו בגלל...אבטיח

„מלחמת האבטיח" בין בני ניזאר (הערבים הצפוניים) לבין השבטים ה־תימניים בסוריה, נסתיימה עתה ב־„סולחה" כללית לאחר שעלתה ל־שבטים אלה ביותר מאלפיים אבדות בנפש.

מלחמת השבטים הללו, שהכליף לא יכול היה להרגיעה במשך זמן ממושך, פרצה בגלל... אבטיח. אמ־נם שורדת כל הזמן איבה עזה בין שבטי־ערב אלה מזה שנים רבות, אך הסיבה הבלתי אמצעית היתה גניבתו של אבטיח מגנת אחד התי־מנים ע"י איש משבט קין. התימ־נים התנפלו על בני קין והרגו בהם 600 איש. בקרבות גדולים שפרצו לאחר מכן בין השבטים נהרגו כ־1500 איש משני הצדדים.

כמרי ליאון פתחו בהסתה פרועה:

„היהודים מספסרים במצרכים חיוניים!"

— מאת סופרנו בליאון —

הסחר היהודי משתלט על המשק של האומות הנוצריות! היהודים מ־ספסרים במיצרכים החיוניים — דגן, יין ושמן! היהודים בוזזים את רפוש הכנסיה! — סיסמאות אלו מופצות עתה ע"י קבוצת כמרים מקומיים, שהפעיל ביותר בתוכם הוא הכומר הצעיר אגוברד. הכמ־רים טוענים, שהיהודים הצליחו לה־טות לצדם את לב השליטים הנוצ־ריים, והביאו אפילו לידי כך שימ־שוק אינם נקבעים מעולם בשבת.

הסוחרים היהודים בערי הריין ובצרפת הריצו אל הצר המלכות ב־אאכן אגרת־מחאה נגד ההסתה של הכמורה. באגרת זו הודגש שבעק־בות ההסתה הפרועה הזאת עלולות לבוא תוצאות שליליות ביותר, שתג־רומנה נוק רב לאוצר הקיסר ולקר־פותיהם של הדוכסים והרוזנים ה־פרנקוניים. היהודים אינם מבתישים שורב רובו של הסחר האירופי נמ־צא בידיהם, כיון שלהם ישנם הקש־רים, הנסיון והיומה הדרושים, ולכל האחרים חסרים נתונים אלה. היהודים אינם מסיגים את גבולו של מישהו, ואלמלא הם — היתה הכלכלה האי־רופית יורדת לשפל המדרגה.

(ראה מאמר על הסחר היהודי בעמוד ד')

הוקם ישוב יהודי בהודו־סין

הנסיף היהודי של אנסובאנאם (ב־קרבת קוצ'ין שבהודו) שלח שתי ספינות יהודיות להקים מושבה חד־שה בהודו־סין.

לפי ידיעות שהגיעו מקוצ'ין הוק־מה המושבה היהודית בתוף המערבי של הודו־סין, מדרום לראנגון.

המתישבים הראשונים הם כמה עשרות יהודים לבנים וכמאה גרי־צדק שחורים.

(קרא בעמ' ד' את הכתבה על נסיכות ישראל בקוצ'ין).

מודעה
ב"דברי הימים"
שכרה בצדה

חידוש בהעברת ידיעות:
דלג־רב

הערבים הנהיגו בזמן האחרון מערכת־איתות ע"י משואות. שיטה זו היתה נהוגה עד כה בביצנץ, והו־כח שהיא יעילה למדי בהעברת ידי־עות למרחקים.

בישיבת טבריה הציעו לקרוא ל־שיטת־איתות זו בשם „דלג־רב".

הביזנטים מסיתים את הגוטים בכוזר

והכוזרים תומכים באופוזיציות הדתיות בביצנץ

דורים, קרים. — בקרב האוכ־לוסיה הגוטית בקרים מורגשת בזמן האחרון תסיסה מסוכנת, והשלטונות הכוזריים הגבירו את חילות־המצב בכמה וכמה ערים, ביחוד בחרסון ובדורים.

המרד הגוטי האחרון דוכא לפני שלש־עשרה שנה, כששב־עה־עשר מורדים הוצאו להורג. הנסיך הגוטי קיבל חנינה, וה־בישוף, אחד המסיתים הרא־

(המשך בעמוד ד')

(C) ישראל אלדד מחשבת מלכות ישראל
www.israeleldad.co.il

דברי הימים
ד׳ טבת ד׳תקס״א לבריאת העולם

פתילי ירושלים מול ארזי דאגסתאן

מעל ספי בתים דלים ושפופים, מעל אדני חלונות צרים וחכויים בירושלים ובטבריה ובמנין ערים אחרות, ובשני מגיינים כפרים אחרונים בארץ — רעדו אורות חנוכה מבויישים, מוצנעים, כמעט בהתבא, רעדו מצנה ומבדידות. מעטים כמונו כאן, דלים כמונו כאן. פחיתי שמן־מעט, פתילים קצרים, עוד מעט וידעכו ח״ו, עוד מעט ויחשך בבתינו ח״ו...

ולעומת זאת מגיעה אלינו ממרחקים הידיעה על ארזים אשר הודלקו לכבוד חנוכה מעל שיאי הרים בצפון. ולעומת זאת מגיהה אלינו האש הגדולה לאמונת ישראל, אשר הוצתה בלבבות שבטים ועמים ואשר האירה פנים רבים, אשר חיממה עורקים רבים וקפואים שבירכתי צפון, ארצות הקרח והשלגים. ולב מי לא ירחב למראה אורות חנוכה ארזים שכאלה, למראה חידוש זהב המנורה במקום פחים חלודים, ולמשמע הקריאה המחודשת „מי כמוך באלים ה׳״, זו קרי־את מכבים, סמל הגבורה בישראל, במקום אנחות ואנקות „ממעמקים״ ו„מן המיצר״ של אבלי־ציון אשר היו ללחם־חוקינו?

אנו טועמים במלוא מובן המלים את טעם הפסוק הנפלא שבישעיהו ס׳ ה׳ „אז תראי ונהרת ופחד ורחב לבבך כי יהפך עליך המון ים חיל גוים יבואו לך״. במלוא מובן המלים: גם „רחב״ וגם „פחד״. איך לא ירחב הלב בראות העין כיצד קמה ונהייתה נבואת המנחם־המבשר: חיל גוים בא אלינו, גם אם לפי שעה „אלינו״ פירושו אל אמונתנו בלבד ולא אל ארצנו, גם אם לפי שעה אין עוד אותות לקיומם של הדברים, דברי הנביא, על קיבוץ גלויות.

אבל גם מתקיים בנו הביטוי „ופחד הלב״. לא, כמובן, אותו פחד אשר מפחדים רבים כאן ובבבל, שמא ינקמו בנו מלכי העולם את נקמת מפלותיהם במלחמתם עם הכוזרים. להפך: גזירות רבות אשר עמדו להגזר עלינו נמנעו ונעכבו, כי נודע בעולם שיש גואל לדם ישראל, ששוב ימין ה׳ עושה חיל. זה לא משפיל, כי אם מרים את קרן ישראל. אבל אם הלב גם מפחד הרי טעמים עמוקים לכך.

וכי לא עתידה להתנקם בנו האדישות שבה מתיחסים גאוני התורה ורבנים לגבי תנועת התגיירות עמים גדולה זו? האם זה לא ירפה את לבות המתגיירים? האם זה לא יקים חיץ בינם לבינינו? ועוד: האם האור הגדול הזה אשר הודלק — די עצים ודי שמן ודי כוח לו להאיר ימים רבים, לגבור על כל האויבים אשר סביב לו? פחד הלב מאוד כאשר הוא פוחד תמיד כשהשמחה רבה מאוד, רבה עד אין שיעור, שמא, שמא רבה היא מדי ושמא צפויה לנו אחריה התמוטטות־פתאום ובעקבותיה חשכה איומה משהיתה, לעג וקלס ובוז מכל צד כרגיל, כרגיל אחרי עליית־פתע ושקיעת־פתע?

ונוסף על שני אלה טעם שלישי לפחד:

שמא יסנוורו אורות אלה את אחינו הכוזרים ויסיחו לבם מירושלים. אם מלכות יהודית גדולה זו אשר קמה לנו בגולה באה כהקדמה למלכות בית דוד הירושלמית, ירחב לבנו. אך אם היא סבורה לבוא במקומה — יפחד לבנו. אמנם רבים מאוד בקרב הכוזרים, אחינו בני ישראל, גולי הארץ וגולי בבל, אשר נאמנותם לציון לא פגה. אמנם גם סבורים בחוגים מדיניים שהידוש ההתפרצויות דרומה מצד צבאות המלך עובדיה, גם הם יכולים לשמש אות עידוד.

ויש גם סבורים ואומרים: אדרבא! תהיה גם מלכות יהודית בארצות אחרות כמשענת לעת צרה וכחיל חלוץ לעת מצוא.

אך מי יערוב לנו כי לא תוסח דעת העם מציון, כי לא תושלה באשליות שוא של קיום מדינות יהודים אי שם בגבולות הרי חושך ושבטי רוסים?

ועל כן:

פנינו הקודרים מוסבים בגאווה צפונה לחמם את הדם ולהאיר את הפנים באש אשר הודלקה לנו משם. אך ביתר כוח־נפשי וביתר אהבה נקפיד על הפתילים הדקים ועל השמן־המועט אשר עוד נותר לנו בציון. כי תבוא תשועה וגבורה לנו מאשר תבוא. תורה לא תצא כי אם מציון, וגם גבורה לא תעמוד לישראל לאורך ימים בשום מקום בעולם כי אם בציון.

פתילי ירושלים שולחים את ברכתם הרועדת לארזי דאגסתאן. אור מלכות הכוזרים אור חדש הוא לנו. ויהי רצון ונזכה לאורה מציון.

אגרות ממלכות כוזר היהודית

(מאת שליחנו המיוחד)

לפני כחצי שנה שיגרה מערכת עתוננו שליח מיוחד לאותה ארץ פלאים בירכתי צפון, על מנת להודע ולהודיע לקוראינו מה אמת ומה דמיון בכל המסופר בה, על ידי סוחרים העושים את דרכם אם דרך מזרחו של הים הכספי ואם דרך חרסון שבקרים וביצנץ. החלו להגיע אלינו אגרותיו (פרט לאלו כמובן אשר אבדו בדרך אם בזדון ואם באונס). מחמת צוק העתים, מלחמת כוזר ובגדד לא יכולנו עד היום לפרסם את האגרות, שכן האחדה הרבה שבהן נכתבו, היה בהן כ„בגידה במלכות״. כיום אנו פותחים בפרסום חלק האגרות.

בקיצור: כוזרים אלה, חיל גדול מאוד הם, מאות אלפי חיילים החיים כמעט תמיד במחנות צבאיים גודדים על פני ערבות המרעה. הם מהווים את החלק המערבי של עם עצום תיר־כיע, א תורכ, אשר שלטו פעם באסיה כולה עד לסין הרחוקה ונתפוררו אחר כך לעמים ושבטים. השם כוזר בא כנראה מהתואר קיסר שבמערב, ונקראו בשם „אנשי קיסר״ כי מלך הכוזרים נחשב היה בעבר כאל־חי שכל עמו היה סוגד לו והוא היה מורחק מהחיים היומיומיים וגם מעסקי המדינה. במשך הזמן התערבו בהם גם בני שבטים אחרים, צאקלאבים, פיניים והונים. דרך נשואים עם בנות ראשי השבטים האלה (עשרים וחמש נשים חייב היה מלך כוזר לשאת), היו הכוזרים מגבירים את שלטונם.

דרכי השלטון היו משונים מאוד לפי המושגים שלנו. מתנת המלך נודד. אף החיילים לא היו מעיזים להרים ראש בנוכחות „האל־חיי״. במלחמה היו משתמשים בשיטת שרשרות עגלות דתוקות זו לזו. (שיטה זו במדת מה עוד נשתמרה אצלם עד היום). אמונתם היתה שאמאניסטית, אלילית.

מפני שאין להם לכוזרים כל מסורת שבכתב, אין להשיג ידיעות רבות על דברי ימיהם עד התחלת התגיירותם. מה שהצלחתי לאסוף בזה, אסכם אותו באגרתי הבאה.

אגרת חמישית: היהודים ההריים

באגרת הקודמת ספרתי לכם על כל מה שעבר על הכוזרים עד המלך בולאן הוא סבריאל הוא הראשון למתגיירים. סיפרתי לכם על מלחמותיהם הרבות אשר נלחמו במושלמים שנסו לחדור במסע הכיבוש הגדול צפונה. ולפרוץ את הרי קאוקאז. אך לפני שאבוא לספר לכם על התגיירותו של בולאן, חייב אני להודיע לכם על המוני אחינו בני ישראל המתגוררים מבודדים כמעט בהרי קאוקאז ודאגסתאן זה מאות רבות בשנים וכמעט ששמעם לא הגיע אלינו. יש אומרים שבני כסיפא הנזכרים על ידי עזראמשני הצדדים לחץ הנוצרים והאיסלאם. הנוצרים השתלטו על חצי אי קרים ומשם שלחו ביטופים, רובם גותיים למרחבי הערבה, שכן מלכי כוזר לא היו מפריעים להטפה דתית. המתנה המסחרי, כאזאראן, שליד איתיל היה ברובו המכריע מחנה מושלמים.

בולאן נבחר למלך והצליח להכות את צבאות הכאליף שוק על ירך בקרב אודביל. במלחמה זו לא השתמש בחיילים בני דת האיסלאם, מאחר שבקרבות הקודמים הם בגדו ולא נלחמו בבני אמונתם שמעבר ל„שער השערים״ של הרי דאגסתאן. אבל גם החזקת חיילים אלה יחד עם הסוחרים המוסלמים בעורף לא שימשה ערובה לנאמנותם למלכות. בת של בולאן, אירנה, נישאה לקיסר ביצנץ קונסטנטינוס קופרונימוס, אך זה לא הביא כפי שקיווה בולאן, עזרה מצד ביצנץ. לעומת זאת נתגלו היהודים כאזרחיה הנאמנים ביותר של מלכות כוזר.

ואז — כמסופר — חלם המלך את חלומו המפורסם ובו הופיע אליו מלאך אלהים והטיל עליו את התפקיד להביא את עמו תחת כנפי אמונת האמת. ועדין לא נגלה לו מהי אמונת האמת. אז עורך הוא את הויכוח הגדול בין חכמי הדתות. כאשר חקר ושאל שוב ושוב את נציגי הנצרות והאיסלאם לשרשי אמונתם ושמע שוב ושוב ששניהם יונקים משרש היהדות, אלא שהם מוסיפים עליה כהנה וכהנה, החל לבי גוטה גם הוא לשרש הזה. גם תביעותיהם החוזרות של נציגי הנוצרים והאיסלאם, שעל המאמין לקבל את מרותו של הקיסר הביצנטי מהך או הכאליף הבאגדאדי מאידך, לא השפיעו לטובת קבלת האמונות הבינלאומיות הללו, שאמנתם גראתה לו למלך כוזר כמכשיר להשתלטות.

זאת ועוד: דור מפי דור, בן מפי אב, עברה מסורת בין הכוזרים שאין הם אלא צאצאי קטורה אשת אבדהם.

אך רואה אני כי הארכתי הפעם. באגרת הבאה אמשיך לספר ממה שהגיע אלי בענין בולאן שהיה לסבריאל.

אגרת שביעית: הכוזרים בני דת אברהם

מלאך אלהים — כדברי בולאן — הבטיח לו כי צאצאיו ישבו על כסאו „עד אלף דור״. היום מתקרבים הכוזרים באורח חייהם יותר ויותר אלינו; לא כן בתחילה כמובן. אולי ניתן להגיד, שאמונתו של סבריאל היתה כעין אמונת ישראל לפני מתן תורה ורק היום בהרי דאגסתאן עומדים הכוזרים כביכול ב„מעמד התורה״. בראשונה היו מנהגי אבות ומנהגי ישראל משמשים בעירבוביה.

(המשך בעמ׳ ד׳)

בין הרי אררט להרי החושך
(גבולותיה של מלכות כוזר)

מלכות עצומה זו אשר בירכתי צפון, משתרעת על שטחים נרחבים מאוד. אולם המבנה המדיני המיוחד שלהם ואופי האוכלוסין שלהם, אינו מאפשר סימון גבולות כפי שאנו מכירים אותם אצלנו או באירופה.

ערבות הנמשכות כאילו לאין־סוף, חצויות נהרות גדולים: נהר איתיל (וולגה), או כפי שזורים קוראים לו נהר הכוזרים, נהר סמבטיון (דון) ונהר הדנייפר, ועשרות עשרות נהרות נוספים. והערבות, אדמות מרעה טוב בימות קיץ, ושדמות שלג — בחורף — זהו הנוף של אותה ארץ גדולה, ארץ רבת שבטים ועמים, ארץ חסרת ערים.

גבולותיה הטבעיים של ארץ זו, שהיום הם שולטים בה במישרין על ידי צבאם ומחנותיהם או בעקיפין באמצעות כגנים של שבטים שקבלו את מרותם, הם:

הרי חושך (הרי אוראל וסיראט) במזרח. הרי קרפאטים ובאלקאנים במערב. הרי אררט בדרום ויערות עד, הם יערות הצאקלאבים (סלאבים) בצפון. המוני היהודים ושבטי הכוזרים אשר התיהדו יושבים ברובם בחלק הדרומי של המרחב הזה, בין הים הכוזרי הכספי והים הכוזרי השחור, ורק שלוחות צבאיות ומסחריות מגיעות עד לקצוי המלכות, שם מקימים הם מבצרים ושוקים לרוב. מן הסמבטיון ועד לנהר הכוזרים (וולגה) בנקודה העיר־המחנה סאריג־סין מובילה הדרך בה גורדים את הספינות מנהר לנהר.

אגרת שלישית: מי הם הכוזרים?

באגרת הראשונה הארתי לכם את כל תלאות הדרך הארוכה, דרך ארצות ועמים שמעולם לא שמענו, עד שהגעתי לאיתיל, היא בירתם של הכוזרים, בירה מוזרה אמנם, שכן מצאתיה כמעט עזובה, פרט למשמר צבאי קטן ומחנה מעבר לסוחרים. כי העת עת קיץ היא, בה נודדים המלך ומחנותיו בכל רחבי מלכותם. באגרת השניה סיפרתי לכם על מראות הארץ, על הערבה הנרחבה הפרושה כרקיע, ועל הנהרות אשר עברתי ואשר אין שיעור לרוחבם.

עתה הבה נספר לכם מה שהצלה־תי ללמוד על העם המוזר הזה המתגורר (מתגורר? או שמא אין מלה זו נאה לו, וצריך לומר: מתנודד) בערבה זו. ואם תשאלו, היאך נדברתי אתם להבין את לשונם שמשונה היא מאוד, לשון שבטי אסיה דחוקה, אל תתמהו: מצאתי כאן ברוך השם מאחינו בני ישראל השקועים כבר כאן שנים וכדרכם, למדו חיש מהר את לשון עם הארץ ונוסף על היוונית, ערבית, ארמית, עברית, מדברים הם כבר כוזרית. ויש אומרים שהם מיטיבים לדבר כוזרית מהכוזרים עצמם. מה שאינו מוטל בספק הוא, שהם הם סופרי המלך והכגנים, אשר רק מעטה בידיהם חכמת האלף־בית...

אגרת רביעית: יהודים ונוצרים

(עזרא פרק ח׳, ט״ו) הם המה היהודים ההרריים המתיחסים לגולי בית ראשון. ואמנם אין השפעת התלמוד ניכרת בהרבה על יהדות זו החיה על מרעה. ועל החרב. ספרי תורה עתיקים מצאתי אצלם. הם מוחזקים במערות גדולות המשמשות להם ככתי כנסת. המערות האלו פתוחות לעבר ירושלים, דרומה. בפי השבטים האחרים הם קרויים „טאטים״. צורתם החיצונית אף היא אומרת הוד קדומים. גבוהים מאוד, רחבי כתפיים, מדברים הם לשון איראנית עתיקה ורק תפלתם עוד עברית. מצאתי אותם במצב של התעוררות עצומה לרגל התגברות ההתגיירות בקרב עמי כוזר. עד עתה היו מבודדים מאוד ולרוב נאלצו לשלם מס אם לביצנץ במערב ואם לבגדד בדרום. עתה הם רואים את עצמם כמשוחררים. הכוזרים מתפשים את קרבתם, כי כידוע רוצים מאוד הכוזרים לבוא גם בקשר דמים עם בני ישראל. אך זה כבר ענין לפרשת התגיירותם שאעמוד עליה באגרתי הבאה. אין הטאטים היהודים היחידים כאן. האחרים רובם סוחרים אשר הגיעו לערבה אם בדרך המערבית ללמוד תורה. כוזרים אלה, חיל גדול מאוד הם, מאות אלפי חיילים החיים כמעט תמיד במחנות צבאיים גודדים על פני ערבות המרעה. הם מהווים את החלק המערבי של עם עצום תיר־כיע, א תורכ, אשר שלטו פעם באסיה כולה עד לסין הרחוקה ונתפוררו אחר כך לעמים ושבטים. השם כוזר בא כנראה מהתואר קיסר שבמערב, ונקראו בשם „אנשי קיסר״ כי מלך הכוזרים נחשב היה בעבר כאל־חי שכל עמו היה סוגד לו והוא היה מורחק מהחיים היומיומיים וגם מעסקי המדינה. במשך הזמן התערבו בהם גם בני שבטים אחרים, צאקלאבים, פיניים והונים. דרך נשואים עם בנות ראשי השבטים האלה (עשרים וחמש נשים חייב היה מלך כוזר לשאת), היו הכוזרים מגבירים את שלטונם.

דרכי השלטון היו משונים מאוד לפי המושגים שלנו. מתנת המלך נודד. אף החיילים לא היו מעיזים להרים ראש בנוכחות „האל־חיי״. במלחמה היו משתמשים בשיטת שרשרות עגלות דתוקות זו לזו. (שיטה זו במדת מה עוד נשתמרה אצלם עד היום). אמונתם היתה שאמאניסטית, אלילית.

מפני שאין להם לכוזרים כל מסורת שבכתב, אין להשיג ידיעות רבות על דברי ימיהם עד התחלת התגיירותם. מה שהצלחתי לאסוף בזה, אסכם אותו באגרתי הבאה.

אגרת חמישית: היהודים ההריים

באגרת הקודמת ספרתי לכם על כל מה שעבר על הכוזרים עד המלך בולאן הוא סבריאל הוא הראשון למתגיירים. סיפרתי לכם על מלחמותיהם הרבות אשר נלחמו במושלמים שנסו לחדור במסע הכיבוש הגדול צפונה. ולפרוץ את הרי קאוקאז. אך לפני שאבוא לספר לכם על התגיירותו של בולאן, חייב אני להודיע לכם על המוני אחינו בני ישראל המתגוררים מבודדים כמעט בהרי קאוקאז ודאגסתאן זה מאות רבות בשנים וכמעט ששמעם לא הגיע אלינו. יש אומרים שבני כסיפא הנזכרים על ידי עזראמשני הצדדים לחץ הנוצרים והאיסלאם. ביחוד דרך קרים שהיא המתוחכת, ואם בדרך הרחוקה, דרך המזרח, מזרחית לים הכספי עם שיירות סוחרים.

אגרת זו אני כותב בבית הכנסת של סוחרי קרים שהתישבו ויסדו קהילה רבתי בקיוב שעל הנהר דנייפר. עליהם ועל חייהם באחת האגרות הבאות.

אגרת ששית: בולאן־סבריאל מתגייר

התגיירותו של מלך כוזר חלה לפני כשבעים שנה. היה זה אחרי מפלה קשה שנחלו צבאות הכוזרים מידי הערבים בדרום.

המלכים האחרונים מלפני בולאן לא היו אלא שרי צבא שהיו נבחרים למלכים בעקבות נצחונותיהם. יתר על כן: בשעת המלכתם נאלצו לקבוע את התקופה בה חושבים הם למלוך, ואם כעבור זמן זה עוד המשיכו לשלוט ולו יום אחד, היו מוציאים אותם להורג. מנהג זה של השבעה למספר שנים עוד קיים גם היום, כשעל כסא המלכות יושב עובדיה נכדו של בולאן־סבריאל, אך אין זה אלא מנהג שבטכס עתיק. למעשה השלים בולאן חידש את חוק השושלת.

מה הגיא את בולאן־סבריאל, לקבל את דת ישראל?

דת השאמאנים, המאמינים בקוסמים פג כוחם מזמן. מאידך, גבר רב. ביחוד דרך קרים שהיא המתוחכת, ואם בדרך הרחוקה, דרך המזרח, מזרחית לים הכספי עם שיירות סוחרים.

אגרת זו אני כותב בבית הכנסת של סוחרי קרים שהתישבו ויסדו קהילה רבתי בקיוב שעל הנהר דנייפר. עליהם ועל חייהם באחת האגרות הבאות.

אגרת ששית: בולאן־סבריאל מתגייר

התגיירותו של מלך כוזר חלה לפני כשבעים שנה. היה זה אחרי מפלה קשה שנחלו צבאות הכוזרים מידי הערבים בדרום.

המלכים האחרונים מלפני בולאן לא היו אלא שרי צבא שהיו נבחרים למלכים בעקבות נצחונותיהם. יתר על כן: בשעת המלכתם נאלצו לקבוע את התקופה בה חושבים הם למלוך, ואם כעבור זמן זה עוד המשיכו לשלוט ולו יום אחד, היו מוציאים אותם להורג. מנהג זה של השבעה למספר שנים עוד קיים גם היום, כשעל כסא המלכות יושב עובדיה נכדו של בולאן־סבריאל, אך אין זה אלא מנהג שבטכס עתיק. למעשה השלים בולאן חידש את חוק השושלת.

מה הגיא את בולאן־סבריאל, לקבל את דת ישראל?

דת השאמאנים, המאמינים בקוסמים פג כוחם מזמן. מאידך, גבר

שיטת העונשין בצבא כוזר

בגדד. — „הצבא הכוזרי אינו פונה עורף במלחמה לא מחמת גבורה אלא מחמת פחד״, — הכריז כאן אחד המצביאים הערביים. — „הענשים שמטיל המלך על חייל נסוג או מפקד מנוצח הם אכזריים עד כדי כך, שרוב רובם של הלוחמים מעדיף את המות. כך, למשל, אם פלוגת צבא פונה עורף וברחת מהחזית, מצווה המלך הכוזרי להרוג את כל החיילים שהצילו את נפשם בבריחה. אם מצביא נכשל בקרב — ואפילו הוא סגנו של המלך — נותן המלך את אשתו וילדיו של מצביא כזה במתנה למישהו ממקורביו, בתור עבדים. טקס זה נערך לעיניהם של הבעלים והאבות, לפעמים מחלק המלך גם את כל רכושם, בהמותיהם, רהיטיהם, נשקם ומעונותיהם. לפעמים הוא מצווה לבתר את גופו של מצביא מנוצח לשני חלקים, לצלבו או לתלותו. לפעמים הוא עושה חסד והופך את המצביא לסייס...״

ממקורות יהודיים, שבאו במגע מסחרי עם הכוזרים, נמסר, שכל הענשים הללו היו קיימים בעבר הרחוק, ומאז התחילו הכוזרים להתיהד נתבטלו הם לאט לאט ואין להם זכר כיום. הכוזרים אינם נסוגים בקרב מפני שהם חיילים עשויים ללא חת, — מהחיילים האמיצים ביותר בעולם כולו.

תקנה מהפכנית לטובת האשה

סורא. — פסק דין עקרוני הוצא כאן על ידי הגאון ר׳ הונא מר לאחר התיעצות ממושכת עם גאון פומבדיתא ביבוי הלוי בן רב אבא מגהר־פקוד.

כידוע הובטחו עד כה דמי הכתובה של האשה אך ורק בנכסי דלא ניידי, שהיו משועבדים לחוב הכתובה. כעת תקנו הגאונים שגם מן המטלטלין של הבעל גובים את דמי הכתובה.

סופרנו מוסיף:

תקנה זו נעשתה חיונית לדגלי השינויים הגדולים שחלו בעשרות השנים האחרונות ברכושם של היהודים בכל הארצות. מטעמים שונים נעזבה האדמה על ידיהם, כשהם פונים לפרנסות חדשות אם במלאכה ואם במסחר. החוק שקיים היה עד כה ניטל טעמו, משום שברוב המקרים לא היו לו לבעל קרקעות ולא היה ממה לגבות את דמי הכתובה. האשה נשארה עזובה ותלויה בקופת צדקה. התקנה החדשה פותרת את הבעיה הכאובה.

חמישים שנה לנסיכות היהודית בהודו

— מאת סופרנו באיטפאהאן —

שיירה של סוחרים יהודים שהגיעה לכאן לפני שבוע הביאה ידיעות מעניינות על חיי אחינו בהודו. השיירה ביקרה במלכות מאלאבר ו׳ התעכבה בנסיכות היהודית הקטנה הקיימת שם מזה חמישים שנה.

היהודי התימני יוסף רבן הגיע לפני חמישים שנה בראש שיירת ספינות יהודיות לחופי מאלאבר, ל־עיר קראנגאנור. יוסף רבן, שעשה כות למשול בשטח אנסובאנאם וסביבתו.

הצ׳רטר המלכותי הרוט על שני לוחות ברונזה באחת מלשונות הודו.

הנסיכות היהודית התפתחה יפה מאד והיא מקיימת קשרים מסחריים עם תימן, פרס ונסיכויות הודיות אחרות — הודרסין וסין. ישובים יהודיים הוקמו גם בקראנגאנור ובקוצ׳ין הקרובות.

רבים מתושבי השחורים של איזור זה התגיירו, כך שישנם כבר

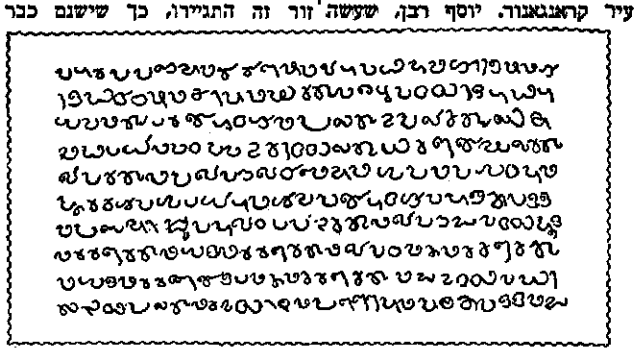

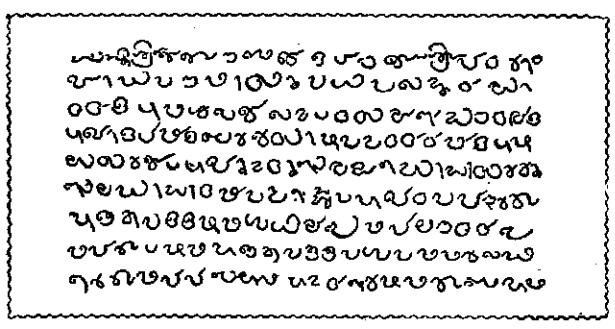

כתב־הסמכות לנסיך היהודי
חרוט על שתי טבליות־ארד בכתב „וטטלוטו״

רושם נעים על צ׳ראמאל פרומאל, מלך מאלאבר, קיבל ממנו את התואר „נסיך אנסובאנאם״ וכתב־סמכות „יהודים שחורים״ בצד „היהודים הלבנים״ שהגיעו מחצי האי ערב וגם מפרס ובבל.

אגרות למערכת

יישר כוחכם!

הרעתכם מאתמול על הגליון המיוחד שאתם עומדים להוציא על מלכות הכוזרים, מלאתני שמחה. ממש אבן גגולה מן הלב. מה פירושו של אותו קשר שתיקה אשר קשרו אצלנו על מאורע כביר זה המתחולל לעינינו? עמים וגויים באים לחסות בצל אמונתנו, מלכות יהודית אדירת־כוח קמה ונהייתה, ואצלנו, או שאין מאמינים כלל או שמניעים יד בביטול עצמי ובלעג, או שהופכים את כל הענין לפלפול בהלכה — מותר ללמד אותם הלכות קרבנות, או — וזה השכיח ביותר — שלבא לפומא לא גליא, שחוששים להעלות את השם על השפתיים, שמא יעלה הדבר את קנאתם וחמתם של השליטים.

על כן מעשה רב הוא אשר עושה עתונכם־עתוננו, שמראה הוא גם פנים אחרים של דברי ימינו ושל מעמדנו בעולם.

ואשר לעצם הענין, סבור אני, שטוב מאוד הוא אם בעצם ימי הדלדול שאנו מצויים בו רוח והצלה לעמנו עומדים במקום אחר ומתחוזים מרכזי־כוח שנוכל לשאוב מהם לעתיד לבוא.

אפרים בן משה איש רמלה

בירושלים מתה הצופית ראביאה

לא שנאה את השטן...

הצופית־הנזירה ראביאה אל־עדוויה ילידת בצרה (בת שבט עדי), מתה אתמול כאן בגיל שבעים וארבע.

ראביאה היתה אחת מראשי תנועת הסוד המושלמית בדורנו. תנועה זו הביא אותה לארץ לפני חמשים שנה אבו האשם עותמאן בן שאריק. הוא בא מכופת שבעיראק והתישב ברמלה. כאן החל להטיף לנזירות וסגפנות. הרחיק לכת ממנו תלמידו וגדול הצופים (הם נקראים כן בגלל בגדי הצמר, צוף בערבית, שהם לובשים) אבראהים בן אדהם ענ׳ל (מת לפני 23 שנה), יליד עבר הירדן, למד במכת והקים מנזר בירושלים. הוא הטיף את תורת הסוד המושלמית השוללת את ערכם המוחלט של החוקים, והמסבירה את הקוראן בדרך הרז. בתורתו ניכרים השפעות ספרי בודא אשר תורגמו לערבית. וודאי גם נודעו לו ספרי הסוד העבריים שהחלו לנדוד זה עשרות בשנים מיד ליד ואשר פרסומם בפומבי נאסר על ידי הגאונים. ראביאה עמדה בראש מנזר בירושלים. מסופר עליה כל נשאלה פעם: „האוהבת את את רבון העולמים? — ענתה: „בן״. „השונאת את את השטן?״ ענתה: „אהבתי לאללה אינה מניחה לי שהות לשנוא את השטן. ראיתי בחלומי את הנביא מוחמד. הוא אמר: ראביאה, האוהבת את אותי? אמרתי לו: שליח אללה, מי לא יאהבך? אולם אהבתי לאללה מעסיקה אותי כה הרבה, עד שלא נשאר בלבי מקום לא לאהבת ולא לשנאת מי שהוא אחר״. במימרא זו כלול העיקר של תורת הצופיות הרואה את אהבת אלהים חשובה יותר מדת ודין ואפילו ממוחמד.

(C) ישראל אלדד מחשבת מלכות ישראל
www.israeleldad.co.il

בין טירה למנזר / הפיאודליזם מהו?

— מאת אגילולף, סופר „ידיעות אורליאן״, מיוחד ל„דברי הימים״ —

בתוך התוהו ובוהו שהשתרר במערב השנים האחרונות באירופה התחיל להתגבש משטר חדש, שכמה יכמה מלומדים מכנים אותו בשם „פיאודאליזם״. שם זה נגזר מהמלה הרומית feudum ופירושה במשטר החדש, נחלה, הניתנת למישהו בתור הענקה בתנאים מסויימים.

מהי מהותו של משטר זה?

התוהו ובוהו האירופי ותולשתם של השליטים המקומיים גרמו לכך שנתהוה מצב של „איש הישר בעיניו יעשה״. ואכן נתרבו כנופיות שודדים בדרכים, ואף נכבדי האצילים לא מנעו ידיהם משוד ומביזה ונטלו לעצמם נחלאות וטירות של אצילים חלשים מהם, על צדק ומשפט כמחסות. אחרי משא־ומתן, לכששניהם משתתפים ביניהם, נערך טקס מיוחד, בו כורע האציל המבקש הגנה לפני אפוטרופוסו החדש, שם את ידו בידי אפוטרופוס זה ונשבע כי יהיה נאמן לו, יבוא לעזרתו ובשידרש לכך, יתמוך בו ככל אשר יוכל, יעמיד לרשותו כוח מוויין מסויים וכו׳ וכו׳. אציל כזה יהיה מעתה נתינו של האפוטרופוס, ה„וואסאל״ שלו, והאפוטרופוס יהיה ה„סוזריין״ שלו.

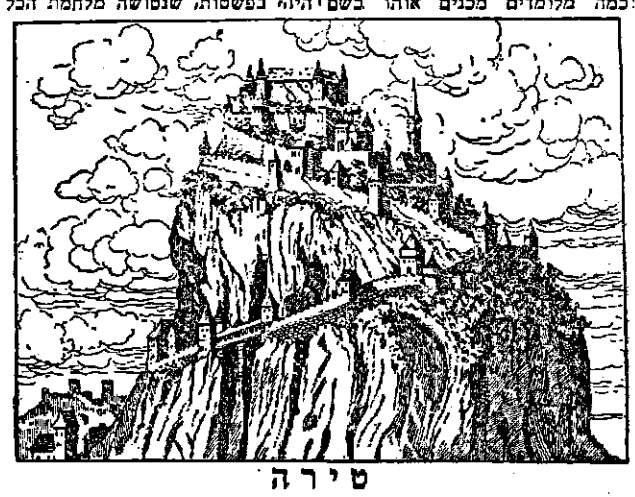

טירה

המשטר החדש הזה צמח לא רק בגלל הצורך בהגנה. כשהפרנקים באו לגרמניה ולגליה, היה אצלם נוהג, שהשליט או שר־הצבא היה מרכז סביבו לוחמים צעירים ממשפחות נכבדות והם התהלכו לפניו ונלחמו לצדו. משלל המלחמה ומהקרקעות ששליט או מפקד כזה קיבל, הוא היה מפריש חלק לחבריו, ותמורת נחלה זו הם היו נהפכים ל„וואסאלים״ שלו. נחלות אלו היו הבסיס העיקרי של הפיאודאליזם וממנו נובע גם השם הזה.

„פיראמידה״

המשטר הפיאודאלי דומה לפיראמידה: הבסיס מורכב ממספר גדול עד שאי־אפשר היה לדבר: הכוח היה הצדק, והחמס — משפט. נדמה היה, בפשטות, שנטושה מלחמת הכל נגד הכל, וכל דאלים גבר...

„וואסאלים״ ו„סוזריינים״

התחילו האנשים לחפש לעצמם הגנה. ובדברי על אנשים אין אני מתכוון לאכרים שהם כמעט בבחינת עבדים; כוונתי היא לאצילים בעלי קרקעות, אצילים ונכבדים או אצילים זעירים, וכן נכבדי הכנסיה, בישופים, ראשי־מנזר וכדומה.

הולך לו אציל אל טירתו של שכן חזק ועשיר, שרבים משרתיו ורבים שכיריו המזויינים, ומבקש ממנו לאצילים יותר חזקים, בעלי שטחים קרקעיים גדולים, ואלה האחרונים כפופים לאריות שבחבורה, לדוכסים, לרוזנים ולבישופים, שהם הוואסאלים של המלך בכבודו ובעצמו.

ואם אני מדבר על „משטר״ פיאודאלי, אל נא תחשבו שזהו באמת משטר מגובש בתכלית: יש לדעת שתנאי הקשר הפיאודאלי בין הוואסאל ואפוטרופוסו אינם קבועים כלל וכלל. במקום אחד מחייבים תנאים אלה, במקום אחר מחייבים תנאים אחרים. ולא תמיד התנאים מתמלאים. לעתים, כשה„סוזריין״ נמצא במצב קשה, מסרב הוואסאל לבא לעזרתו בראש כוחותיו המזויינים, מסרב לסכן את טירתו לטובת הטירה של האפוטרופוס, ולעתים הוא, בפשטות, בוגד בסוזריין ועובר למחנה אויביו. וכזה הוא המצב גם ביחס למלך: בימי שלטונם של מלכים חלשים, היו „וואסאלים״ אדירים שללא היסוס „צפצפו״ על המלך ועשו כטוב בעיניהם.

בתמונות שאני מצרף למאמרי תראו טירה ומנזר — שני יסודות אופייניים לתרבותה של אירופה במשטר החדש. שניהם משולבים

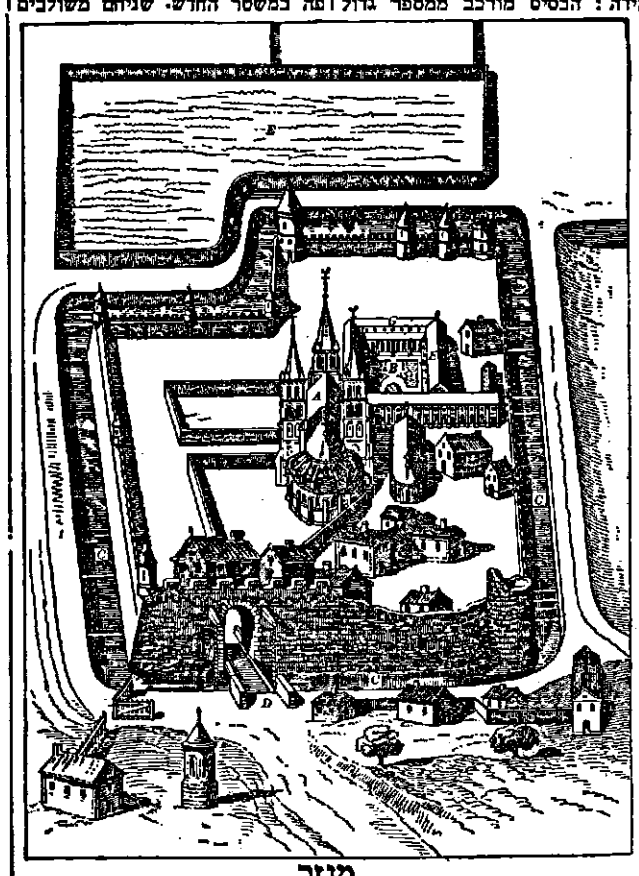

מנזר

של נחלות לא גדולות שבעליהן כפופים בתור וואסאלים לבעלי נחלות גדולות יותר, אלה כפופים במשטר הפיאודאלי ומציינים את הכוחות החברתיים שמהם הוא מורכב: האצילים והכמרים.

ידיעות מכוזר

האוצר: עודף גדול של מטבע זר

אתל. — למרות ההוצאות הגדולות לכלכלת מאות אלפי החיילים אשר השתתפו במסע המלחמתי הגדול, הודיע הכגן הממונה על האוצר של מלכות כוזר כי כמו עד כה תימנע המלכות הכוזרית מטביעת מטבעות משלה, הארץ מלאה היום מטבעות־חוץ, הן ביצנטיות והן פרסיות, במדה שלא נודע עד כה. (זה גם מסביר את המחסור במטבעות נחושת בארצות אלו). רבבות פרוות נמכרו בשלהי הקיץ לקראת החורף. כמו כן גדל יצוא הבגדים לביצנץ. ומכיוון שאין אנו יודעים חיי מותרות עירוניים כאנשי ביצנץ או בגדד, יש לנו מלאי גדול של מטבע־חוץ.

הסמבטיון (דון) קופא

קיוב. — כאן מודיעים שהסמבטיון החל לקפוא על יד גבול היערות הצאקלאביים. הסוחרים שיצאו מכאן לפני חודש וקוו לרדת באניות דרומה עם מטען הפרוות והדבש, אתרו את המועד והם נאלצים לנסוע בעגלות חורף רתומות לכלבים. הם מתכוונים לחצות את הסמבטיון ולהמשיך בדרך היבשה עד סריג־סין שעל נהר הכוזרים (וולגה). משם מודיעים שעוד כחודש ימים לא תהייה הפרעות בהפלגות.

מוסלמים רבים באתל מתיהדים

אתל. — במחנה המוסלמי הגדול אשר באתל הודיעו קרוב לאלפיים איש מבין ארבעת אלפים הסוחרים המוסלמים, על רצונם להתגייר. בראשם הכן, הוא המוסלמי שעמד עד כה בראש העדה המוסלמית והיה ממונה על המסגד.

הסבות לתנועה זו יש לחפש בנצחונות הצבאיים הגדולים של המלך עובדיה, כמו כן ביחס אשר גילה המלך היהודי לנתינים המוסלמיים. הם לא הוכרחו לשרת בצבא היוצא נגד הכליפות הבגדדית. חלק מהחיילים המוסלמיים, שחששו לנאמנותם, הועבר לקיוב שבצפון כחיל משמר על הגבול הצאקלאבי.

הרוסים מחתנים מתים

סריג־סין. — כל תושבי המקום, חיילים־כוזרים, אמנים־יהודים, סוחרים־ערביים ונוצרים עוברי אורח, כולם כאחד מוזעזעים כאן מהמקרה שארע במתנה הזמני שהקימו מה הרוסים שבאו מערות הצפון. לאחר מותו של סוחר רוסי שהשאיר את משפחתו בביתו, השאו לו חבריו אשה אחת מנערותיו והמיתו אותה, כדי שתלווה אותו לעולם הבא, שכן לא נאה לו לגבר לבוא לשם בלי בת זוג. אכן ידוע השבט הזה כעובד אלילים, אך מנהג זה היה חדש ומפתיע בפראותו.

הלוויתם של כוזרי ראשתו

הייתי נוכח בהלוויתם של זוג כוזרים אשר מתו יחד במקרה אסון מחריד כשברק פגע בקיבוצקה שלהם.

הם הושכבו על קליפת עצים בבגדיהם על רצפה בתוך מערה עמוקה. ליד הגבר הונח נשקו, ליד אשתו — תכשיטיה. המשפחה רצתה גם להמית ולקבור ליד הגבר את סוסו, אך הכגן שהגיע למקום הודיע כי מנהג זה הוא שריד מימי השאמאניזם, ודת המדינה היהודית אוסרת על כגון זה. לעומת זאת התיר לנהוג מנהג אבות ולהקריב פר בכפרה על החטאים ולשרוף אותו ולשים את אפרו בכלי למראשות המתים. ידיהם של הגבר ואשתו חוברו כדי לסמל שבחייהם ובמותם לא נפרדו.

„אנשי הערים — אנשים משונים״ — אומר פרש כוזרי

— מאת סופרנו במחנה הכוזרים —

רציתי לעמוד על הרושם שעשו ערי הכליפות על חיילים משונים אלה ממלכות הכוזרים. מיעוטם השתתף עוד במסע הצבאי לפני חמש עשרה שנה. רובם צעירים הם וזו להם הפעם הראשונה שעברו את הגבול דרומה לים הכוזרים הכספי. שוחחתי עם אחד מהם שהיה בין המתפרצים לבצרה. שוחחתנו בעזרת יהודי מבני טאטים, הם היהודים ההאגסתנים, היודעים בלשון הכוזרים הקשה.

שמו של החייל אשר שוחחתי עמו, הוא טוקטמיש סטר, הוא בן לשבט טרקי. אביו כבר התגייר. הוא בעל אדמה בטאמאן אשר בין הבירה אתל ובין קרים. הוא מעבד בעצמו את אדמתו וחובתו להעמיד לרשות המלך שבעים פרשים בהתאם להכנסה השנתית מאדמתו.

הדבר אשר התמיה אותו ביותר במסעו הצבאי היו הערים הצפופות. אין הוא מבין משום מה חיים אנשים בדוחק כזה, כאשר מסביב כל כך הרבה אדמה ריקה. הוא בעל חמש עשרה קיביטקות, בהן גרות עשר נשותיו וילדיו. אמנם ליד סאמאן נמצא מחנה סוחרים גדול ובו צריפי עץ, שבכל אחד מהם גרים עשרה עד עשרים סוחרים, אך הללו סוחרים הם, הולכים ובאים, אבל אין הוא מבין כיצד יכל אדם לגור בקיבוצות בבתי אבן גדולים.

מהי קיביטקה?

קיביטקה זהו מקום המגורים של כוזרי. היא עשויה מקרשי עץ הקשורים במיטות עץ. הגגות הם בצורת חטוטרת גמל, מעוגלים ועשויים טיח, כך שאין מי בשמים ולא שלגים מצטברים עליהם. לפעמים מכוסים הקירות חתיכות לבד. „בית״ זה ניתן בקלות לפירוק והעברה למקום אחר.

משטר הטרור בכנסיה הנוצרית

ארכיבישוף „מודה בסטיה״

טולידו. — כאן נתקבלה הריעה שפליכס, הארכיבישוף של העיר הספרדית אורגל, הנמצאת בידי הנוצרים־הפרנקים, שוב „הודה״ שהטיף לה היא בניגוד לעקרונות האמונה הנוצרית. הוא הביע את „חרטתו״ על כך והבטיח להיות מעתה „נאמן״. הודיה והבטחה אלו נעשו בפני המינוח בארלה־קפיל, בראשותו של אלקואין, הבישוף המלומד המפורסם מאנגליה, שהוא סופרו ויד ימינו של המלך קרל, ואשר הוזמן על ידי המלך בכפון מיוחד כדי לדכא את הסטיה האדופציוניסטית.

ידידו ואחיר־לדעות של פליכס, אליפנדוס, הארכיבישוף של טולידו, קרא מיד לאסיפת עתונאים ומסר את הודעה הבאה:

„זה עשרים שנה שפליכס ואני הנפנו את דגל האמונה הטהורה בניגוד למה שמטילים על הנוצרים מכם האפיפיור זה מאות בשנים. אין אנו יכולים להאמין בשום אופן כי האלוה־האב, הכל־יכל, שכולו רוח, יוצא מוליד מקרב טבע עצמו את הבשר. אנו מאמינים שישו נולד מן הבשר והיה בשר ודם, אלא שאלהים אימץ אותו לו לבן ועשאו למשיח בגלל רוב טהרו ואמונתו. כל האמונות על אלהותו והולדתו אינן אלא עבודת אלילים. כאן, תחת השלטון הכליפים הבאורים מבית אומייה, ניתן לי להטיף לאמתתי זאת באופן חפשי. אולם אחי לדעה, פליכס, שהוא חי ומורה בשטח הפרנקוני, אין לו חופש כזה. בפרנקוניה הנוצרית מרבאים את כל הסוטה מדעת האפיפיור או המלך בעניני אמונה. לפני שמונה שנים קרא המלך לסינוד הראשון ברגנשבורג ושם הושל על פליכס להופיע בפני כס האפיפיור שרים למלחמה ויקח את הילדים בשבי ויתריב את העדים, ויקום בך האלהים נקמת כל לשון אשר בה כפרת ונקמת, פסוק אשר סרסת, והיה דינך כדין האומר דברי להג על משה, כאילו שהוא במקום אבדון ובבית־הטעות והכופר ב„אהיה אשר אהיה צבאות אל שדי״. השבועה הזאת חלה עליך ועל בניך עד יום תחיית המתים״.

שבועה שמשביעים יהודי

אל פצל ד׳ ארביע, שנתמנה לא מכבר לוזיר בארץ מטעם הכליף, פתח את דרך שלטונו בגזירה משונה כלפי יהודים. כשיהודי מעיד בפני בית דין או מקבל עליו בשבועה התחייבות כלשהי משביעים אותו בזו הלשון:

„...ואם זו שבועת שוא יהיה דינך כדין מי שאין לו כל קשר עם אלהיך, וכופר בתורה, ומקולל ע״י שמונה מאות תלמידי חכמים באמצעותם של משה וישו בן מרים, ומי שאלהים הפך אותו לבעל חי, כשם שהפך את מחללי השבת ועשאם קופים וחזירים, והמנתץ את הר סיני לסלעים בודדים, והמכה בפטיש בתוך בית המקדש, ומי שפרשו ממנו השבטים ואבותיהם ישראל ויצחק ואברהם והטובל את זקנו במי הטבילה הנוצריים, והחוגג את יום הראשון במקום השבת, ואם זאת שבועת שוא יגזור האלהים עליך כי תפגוש את מי שיוצא מן המים בליל שבת, ויהפוך אלהים את מאכלך לבשר חזיר וקרבי גמל וקיבות חזירים, וישליט האלהים עליך ועל ביתך בפעם השניה את נבוכדנאצר, אשר יהרוג את המוכים כמובן שתוקת המילה הוטלה על כל אנשי מחנה המלך. ודאי שנאסרו מנהגים אכזריים שונים. אך לא הכל ניתן להישנות ביום אחד. יהודים החלו לשמש בהוראה, בלימוד התורה ודיניהם. חוקי השבת הונהגו מיד. תמיהה רבה תמה המלך כאשר היהודים התנגדו להקרבת קרבנות מתוך סענה שאין מקריבים קרבנות אלא בירושלים. גזירה זו לא רצה בולאן לקבל על עצמו ועד היום הזה מקריב מלך כוזר קרבנות. בולאן סבריאל התקין מקדש־מטולטל, כעין אהל מועד ובו כל כלי המקדש כמצוה (המנורה הפכה להיות לסמל הלאומי של הכוזרי, ועל מצבתו של כוזרי חקוקה מנורה ליד שופר).

לאחר שנתגייר בולאן, החלו לבוא משפחות ושבטים שלמים בבריתו של אברהם אבינו וגם נישואי תערובת עם יהודים־מגזע נעשו שכיחים, אף כי דבר זה הוא עדין למרות רוחם של הרבנים המועטים המצויים כאן.

רציתי לבקר את קברו של המלך־הגר סבריאל, אך להמוני הרב נודע לי שאין איש יודע את קבורתו, כי כה מנהג אבות קדום אשר להם: מלך כי ימות, יבנו לו ארמון אבנים (בחייו אסור לו לגור בבית־אבנים) ובו עשרים חדר מכסים את הבית משי רקום זהב. בכל חדר חוצבים קבר. מכסים את גופת המלך בהר אבק מרסיסי אבנים. אחר כך מדרימים את מי הנהר מעל פני הבית. ואומרים: אל יגיע עליו שד ולא אדם ולא תולעים ולא רמשי קבר. בעבר גם היו מתיזים את ראשי הקברנים כדי שלא יוותר בחיים אדם היודע את מקום קבורתו. עובדיה המלך בטל מנהג זה.

אגרת תשיעית: המלך הגדול עובדיה יוצא לקרב

באגרת הקודמת טיפרתי לכם את תולדות עם הכוזרים מאז מות סבריאל המתגייר ועד ימינו אלה.

וכעת אתאר לכם את מחנהו של המלך עובדיה הצדיק כפי שראיתי אותו בסביבות העיר טאמאן. בקרתי לפני כן בטשופוט־קלעה, היא סלע היהודים אשר בקרים, שם יושבים אחינו בני ישראל כנשרי סלעים במבצר ואין יד הנוצרים יכולה לנגוע בהם לרעה. והנה נודע לי שלטאמאן הגיע המלך עובדיה עם צבאו בדרך דרומה למסע העונשין נגד בגדד שאחד ממצביאיה הרעיל את בתו של המלך.

את פני המלך עצמו לא ראיתי, שכן עד היום הזה רק מעטים מאוד הזוכים לראותו. כאשר יצא למסעו מאהל הפאר שלו, חפרו היה מתחת לשמשיה גדולה מאוד כמין תוף. הוא רכב על סוס. הפרשים אשר עמו רכבו בקצב אחד עמו, ומדי שנותו את קצבו, יעשו גם הם כן.

החיילים, כמאתיים אלף במספר (בתוכם עשרת אלפים פרשים), מצוידים היו במיטב הנשק, הדגלים, רקומי המנורות, מקושטים באבנים טובות. בידיהם רמחים ארוכים ומגינים גדולים על השמשיה הגדולה המקנה מנורת זהב מבהיקה באור השמש; היא לחיילים כעין עמוד אש, פיה ילכו ועל פיה יחנו. אלפי עגלות מזון מלוות את הצבא. עיקר מזונם אורז ודגים. ביחוד חביב עליהם הדג אספן.

אחרי המלך צועד סגנו, הקרוי אישא, והוא המוביל את הצבא לקרבות.

לפי עדות שגביתי, זו הפעם הראשונה שיהודים רבים הצטרפו כמתנדבים לצבא, כי רק בעלי אדמות מחוברתם להעמיד חיילים, אך עובדיה הסכים לצרוף יהודים במקום החיילים המושלמים אשר נשלחו לתפקידי שמירה צפונה. שוחחתי עם חיילים יהודים אלה ונוכחתי לדעת שהם תולים תקות משיחיות רבות במלכות כוזר בכלל ובמסע זה בפרט, אלא שאיני יודע כיצד לכתוב לכם פרטים על כך, על מנת שתוכלו לפרסמם ודי״ל.

מציעים לי לפתוח בית מדרש גדול בטאמאן על מנת לאמן תלמידי חכמים שישמשו בהוראה בכל רחבי המלכות. ואני כידוע לכם אף לא הספקתי ללמוד תורה רבה בישיבת טבריה, אלא מאי? „במקום שאין איש השתדל להיות איש״. ועד שלא יבוא אחד ראוי יותר ממני אשתדל ללמד תורה, כי רבים המתדפקים פה על דלתותיה. רק אנא: שלחו הנה ספרים, ספרים, ספרים.

תפילת אזכרה חדשה של הקראים

בשעת ביקורו אצל בני כת הקראים, הביא עמו שאול, בנו של ענן, המכנה עצמו „נשיא״, תפלה חדשה זכר לנשמתו של ענן מייסד הכת. בירושלים מתגוררות כמאתים משפחות בני הכת הזאת, המתבדלות יותר ויותר מישראל. רובם הם מאנשי „אבלי ציון״, החיים בהתנזרות ומרבים לבכות את החורבן.

וזה לשון התפלה:

„אלהינו ואלהי אבותינו ירחם את רבינו ענן הנשיא, אשר סלל את דרך התורה, האיר עיני בני־מקרא, רבים השיב מעוון ומעבירה, והדריכנו בדרך ישרה; אלהי ישראל ילינהו במלון טוב ובמלון נחמד עם שבע כתות הצדיקים הנוחלים גן עדן״.

כוזר היהודית

(המשך מעמוד ב׳)

הכנסת אוצר הכליף מארץ־ישראל וסוריה

	דינר
מגליל הירדן	96.000
„פלשתין״	310.000
ס״ה	406.000
מגליל דמשק	420.000
משאר גלילות סוריה	790.000
ס״ה	1.616.000
חלקה של ארץ־ישראל באחוזים	25,1%
חלקו של גליל דמשק	26 %

מסים ביבול:

300.000	רוטל שמן זית
300.000	רוטל צימוקים

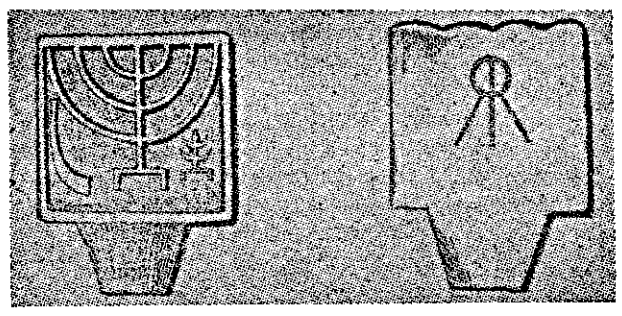

צורת מצבה כוזרית: על הצד הקדמי מנורה, שופר, מטה אהרון. על הצד האחורי: תמגה, סימן משפחתי.

מזל טוב!
מערכת „דברי הימים״ מברכת
בברכת מזל טוב
את שליחה המיוחד במלכות כוזר
יוסף בן אבדימי
לנשואין עם
שרה כטון הכוזריה
בעיר טאמאן אשר במלכות כוזר.
יהא זיווגכם זיווג תורה וגבורה.

הגיע משלוח של
בגדי־מלכות כוזריים
ציצאקיה
גלימות־צמר חמות מצויצות,
שכל שרי ביצנץ וגדוליה
מתהדרים בהן מאז באה לביצנץ
אירנה בת בולאן המלך.
להשיג בחנות הבגדים הגדולה של
האחים אגאפיוס
ברמלה, בקרבת המסגד הלבן

(C) ישראל אלדד מחשבת מלכות ישראל
www.israeleldad.co.il

בתפוצות ובממלכות

זיופי האפיפיורים

— מאת סופרנו ברומי —

נודע לי ממקורות מהימנים ביותר, שבשיחה „לא לפרסום" בין קרל לבין האפיפיור כמה שעות אחרי ההכתרה, כשהעלה זה האחרון את ענין ה„מתן" שהוענק כביכול לאפיפיורים ע״י הקיסר קונסטנטין, אמר קרל בהדגשה יתרה שהתעודה בה מדובר על „מתן" זה זייפה ע״י האפיפיור בימי שלטונו של פפין אביו.

בתעודה המזוייפת הזאת נאמר ש־הקיסר קונסטנטין מכיר בכך שכס האפיפיור הוא בדרגה גבוהה יותר מאשר כס הקיסר, וכדי להרבות את כוחו ותהילתו של שלטון האפיפיור, הוא מוסר לו את רומי ואת כל המחוזות והערים של איטליה, וה־מערב (לא פחות ולא יותר!) — והוא עצמו מעתיק את בירתו מזרה, לביצנץ. „מכיון שאין זה הוגן שקיסר חילוני ישלוט במקום בו שולט ראש הדת הנוצרית הממונה ע״י הקיסר שבשמים..."

הקיסר קרל אמר באותה שיחה ש־חרפה ובושת היא להזכיר תעודה כ־זו, שזוייפה לא על ידי איזה שהוא אביר־שודד אלא ע״י ראש הכנסיה בכבודו ובעצמו. האפיפיור ניסה להצדק באמרו שלא ידע על הזיו־פים אשר נעשו ע״י קודמיו, אולם לא הצליח להמיג את כעסו של ה־קיסר.

הקיסר אינו מרוצה מהכתר החדש

— מאת סופרנו המדיני —

על סמך ידיעות ממקורות מהימ־נים ביותר, המקורבים לקיסר קרל, אפשר לקבוע בודאות שקרל אינו מרוצה מההתפתחה שהכין לו האפי־פיור — מהכתר הקיסרי.

אחרי בדיקה קפדנית של האינ־פורמציה שקבלתי מרומי אפשר ל־הסביר את אי שביעות־רצונו של הקיסר בשני טעמים עיקריים:

א) קרל סבור שחידוש הקיסרות הרומית הוא צעד שבא בטרם זמן, הוא מעוניין ליצור יחסי־ידידות עם קונסטנטינופול, כדי שזו לא תפריע לו בהגשמת מטרותיו — ההכתרה תחמיר בלי ספק את היחסים עם הביזנטים.

ב) מה שחשוב יותר: קרל אינו מעוניין בהרמת קרן מלכותו ע״י משהו העלול להתפרש כמתנה מה־אפיפיור. ראשית, אין הוא רוצה שהאפיפיור והאפיפיורים שיבואו אחריו יראו את עצמם ממוסמכים להכתיר קיסרים. שנית, קרל קבע לעצמו כבר לפני כן מעמד של על־יונות פוליטית וגם דתית לגבי הא־פיפיור. קרל רואה את עצמו „כנציג אלוהים שמתפקידו להגן על כל בני הכנסיה ולשלוט בהם, וכי הוא שליט ואב, מלך וכומר, מנהיגם ומדריכם של כל הנוצרים" — ו„האב הקדוש", האפיפיור, מחובתו לתמוך בפעולו־תיו של קרל ע״י תפילות — ותו לא.

ידועים מקרים שבהם נטל קרל לידיו את היזמה בעניני דת, אשר היו שייכים עד כה לתחום סמכותו של האפיפיור. בכמה מקרים כאלה התיעץ קרל בבישופיו, פסק הלכות ודרש מהאפיפיור לקבלן, וידוע גם שהאפיפיור אישר הלכות אלו, אעפ״י שהתנגד להן.

אין ספק שהאפיפיור עשה את מעשהו מתוך הכרת תודה למלך ה־פרנקים, שהציל אותו מגירוש ומ־בזיונות — אך מתברר שהחטיא את המטרה ולא השביע את רצון השליט האדיר ביותר של העולם הנוצרי.

הביזנטים מסיתים

(המשך מעמוד א׳)

שיים, נאסר. הוא ברח אחר־כך לביצנץ והוכרז אחרי מותו כקדוש הכנסיה הביזנטית.

ביצנץ, ששלטה בחרסון וב־דוריס לפני בוא הכוזרים, מש־תדלת להסית את האוכלוסיה הגוטית המקומית למרוד נגד השלטון הכוזרי בדי להחלישו.

הכוזרים משלמים מדה כנגד מדה ותומכים בכל האופוזיציות הדתיות המופיעות בקונסטנטי־נופול. בקרים מצאו בזמנו חסות מאות רבות של חסידי „התמונות הקדושות" שנאלצו לברוח מביצנץ, כשהאיקונו־קלאסטים, בתמיכת השלטונות הביזנטיים, פתחו נגדם בפעו־לות נמרצות.

כיצד הקים קרל את המעצמה הגדולה ביותר באירופה?

— מאת סופרנו באאכן —

האיש הגבוה, בעל הקול הרפה, האף הארוך, העינים המבריקות, ה־כרס הבולטת יתר על המדה, הראש העגלגל בחלקו העליון והמכוסה שערות שיבה — ממבט ראשון קשה להעלות עד הדעת שזהו האדיר שב־מלכי עולם בדורו. אך כל הנמצא בקרבת חצרו של קרל ועוקב אחרי הליכותיו מקבל תוך ימים ספורים רושם אחר לגמרי: אכן, אדם גדול ביו; ותוך מזה נשקפת סכנה משו־תפת לכליף ולקיסר מהסוזרים ומ־השבטים הטורקיים שבמרכז אסיה, העלולים להציף את המעצמה הער־בית והמעצמה הפרנקית בגל חדש של נדידת־עמים.

ציווה להרוג 4500 גרמנים ביום אחד...

כל המכיר את הקיסר מקרוב מסעות צבאיים נועזים נערכו ב־כיוון מזרחי והודות להם הורחב של־טונו של קרל בבאווריה ובשטחי האווארים. גם הסלאווים הרגישו את נחת זרועו, וכמה וכמה משבטיהם נשתעבדו לו. אך המסע המלחמתי הקשה והחשוב ביותר היה נגד הגר־מנים הסאכסים, עובדי האלילים.

על אף הנצחונות במלחמה נגד הסאכסים, היו הללו מתמרדים

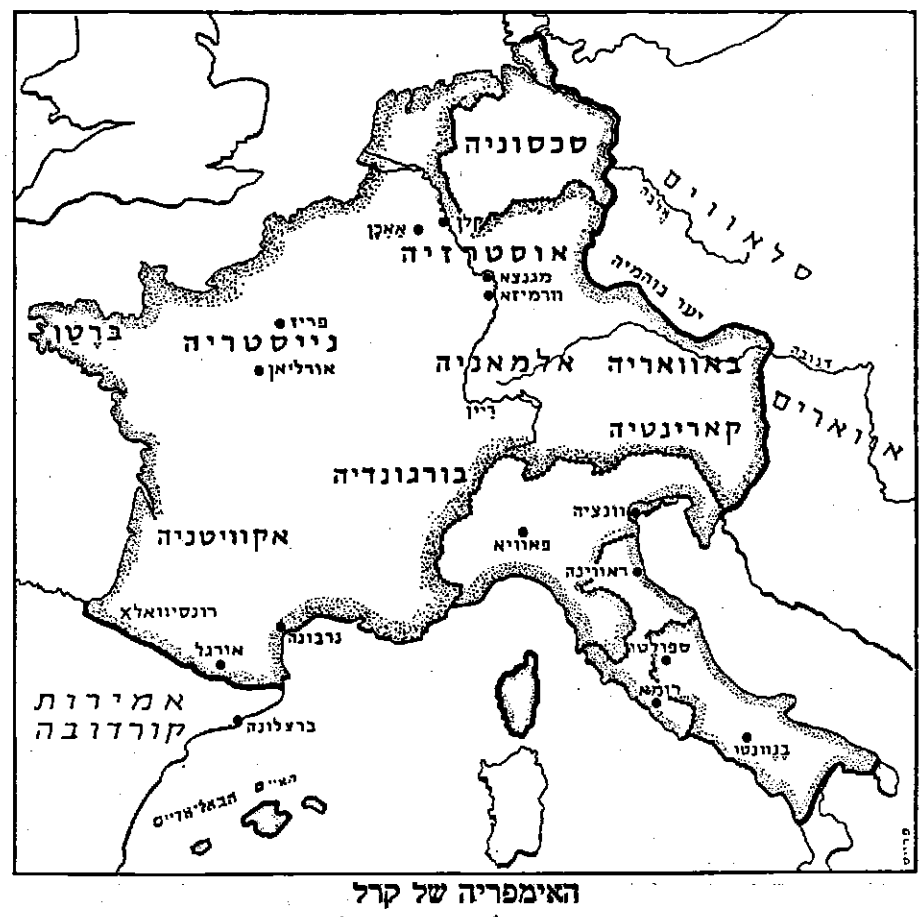

האימפריה של קרל

אחרי כיבוש סאכסוניה, באוואריה, לומברדיה, איטליה, איזור הפירנאים, האיים הבאליאריים — ואחרי שבירת כוחם של האווארים והסלאווים.

הוא שליט זה, אדם בעל אופי חזק ויציב שמראהו איננו משקף כלל וכלל את זריזותו, את תפיסתו המהירה ואת החלטיותו בניהול ענייני המדינה ובהפעלתם של כוחותיו הצבאיים.

הנה נשא הוא לאשה את בתו של מלך לומברדיה ונמצה היה שע״י כך יופסק הלחץ על הלומברדים. אולם לפתע פתאום הונחתה עליהם מהלומה שלא ציפו לה: קרל הת־גרש מאשתו שנה אחת אחרי נישו־איהם, ובנצלו סכסוך בין האפיפיור ומלך לומברדיה, עלה על הלומבר־דים „כדי להגן על האפיפיור" וכבש את ממלכתם. מאז היה למלך הפרנ־קים והלומברדים ואף הרחיב את שלטונו הרומה, כמעט על איטליה כולה.

מסעו הצבאי נגד המאורים שב־ספרד לא הביא אמנם כיבושים טרי־טוריאליים חשובים, ובקרב אחד ע״י מעבר ורנסיואל, נפלו חלל פרנ־קים רבים ובתוכם הגבור המפורסם רלנד; אך בכל זאת נהדפו המאורים אל מעבר לפירנאים, והם נמצאים עתה תחת איום מתמיד של התקד־מות נוספת מצד הכוחות הפרנ־קיים. לא נתפלא אם בקרוב יעמדו צבאותיו של קרל על גדות הנהר אברו או יכנסו בשערי בארצלונה...

אחרי תקופות קצרות של גופש, היו מסתלקים מהדת הנוצרית שקיבלה והיו הורגים את הכמרים הפרנקיים ושורפים את הכנסיות שהוקמו.

אחרי אחת המרידות הללו ערך קרל חקירה ודרישה וציוה לכרות את ראשיהם של 4500 סאכסונים ביום אחד.

בשלש השנים האחרונות מרזקן קרל אזורים שלמים של סאכסוניה מתושביהם, מגלה את כל הגברים, הנשים והילדים למקומות אחרים, ו־מישב במקומם אוכלוסיה פרנ־קית.

המלחמה בסאכסונים מתקרבת ל־סיומה. הם נתמכים אמנם ע״י הד־נים, אך כוחותיהם הולכים וכלים, ולא רחוק היום בו יניחו את נשקם.

רבוי שפות ורבוי נשים

אמנם טרוד קרל במלחמות רבות — ובכל זאת, הודות לתפיסתו המ־הירה הצליח לסגל לעצמו כמה ו־כמה שפות. חוץ מהשפה הפרנקית (שפה גרמנית מיוחדת במינה), הוא מדבר בשטף בצרפתית־לאטינית, ו־הוא יודע גם רומית וקצת יוונית.

אבל לא רק לרבוי שפות יש לו נטיה, אלא גם לרבוי נשים. והכ־מרים מעלימים עין מכך — ובראשם האפיפיור. כי האפיפיור עצמו אינו מצטיין בצניעות יתרה. ועל הכל — הוא כפוף לחלוטין לקרל. אביו של קרל היה רק „מנף" הכנסיה, ואילו קרל הוא שליט הכנסיה.

תכנית הלימודים שנקבעה ע״י קרל

בחוק החינוך החדש קבע קרל כין השאר שהכמרים והנזירים „מצוים לקיים בתי־ספר במנ־זרים ובמקום מושב ההגמונים, בהם ילמדו נערים מזמורי תהלים, תורים, זמרה, ידיעת הלוח, דקדוק וקריאת ספרים שהוגהו משגיאות. יש להקפיד שהקריאה והכתיבה תהיינה נכו־נות ולא תקנה לנערים הרגלי שגיאות.

שיטות החינוך הן חמורות למדי, והמסרב ללמוד סופו מל־קות ומדירים אותו מהנאת כל משקה חוץ ממים — עד שיאות ללמוד. גם על נשים מטילים עונשים חמורים: מלקות או צום...

„בית־ספר"

אחינו בני ישראל שרובם ככולם אנשים יודעי־ספר הם יתפלאו ודאי לשמוע שהקיסר קרל איננו יודע לכתוב... הוא השתדל ללמוד את מלאכת הכתב, אך כיון שהתחיל בגיל מבוגר — הרי שלמד רק לדר־תום את שמו, ותו לו. ואילו עכשיו הוא טרוד מאד בעניני המדינה ואין שעתו פנויה ללמודים.

ובכל זאת יודע הוא לקרוא וקורא הרבה, ואפילו בשעת ארוחת־הצה־רים מקריאים לפניו מתוך ספר (או שלעתים, בהיותו במצב־רוח מיוחד, משמיעים לפניו מוסיקה מובחרת).

והוא גם מכבד מאד אנשי־רוח. מראשית ימי שלטונו השתדל לרכז בחצרו מלומדים בני ארצות שונות. אחד ממקורביו הוא הרופא היהודי פיראגוט. מלומד חשוב שהקיסר נר־טה לו חסד הוא האנגלי אלקואין, וכן מסתובבים בחצרו כמה וכמה אדריכלים איטלקיים.

בחדשי החורף נוהג קרל להפציל מוסד משונה הנקרא בפיו בשם „בית־ספר". הוא אוסף אז את כל המלומדים שבחצרו, מצווה להם לש־כוח את כל הענינים המעסיקים אותם בחייהם היומיומיים, נותן להם שמות בדויים מהתנ״ך (לעצמו הוא בוחר תמיד את השם „דוד המלך"...), ויחד אתם מתמסר הוא לבירורים וויכוחים בעניני ספרות, מחשבה ודת.

מתכתב עם הרון אל־ראשיד

כדאי לציין שקרל עומד בקשר של חילופי אגרות עם הכליף הע־באסידי הגדול הרון אל־ראשיד. ניגו־די אינטרסים אין בין שני השליטים הגדולים הללו: מלכויותיהם מרוח־קות זו מזו. להפך: יש להם גם כמה וכמה אינטרסים משותפים: מפרידה ביניהם הקיסרות הביזנטית ששניהם תורשים מזימות נגדה; הרון אל־ראשיד מרוצה גם מהתקפותיו של קרל על המדינה המאורית ב־ספרד, מרכזם של האגמאיאדים אוי־רים „כדי להגן על האפיפיור" וכבש את ממלכתם. מאז היה למלך הפרנ־קים והלומברדים ואף הרחיב את שלטונו הרומה, כמעט על איטליה כולה.

הנזירים מוכרים „כלי קודש" ליהודים

לפי פקודת קרל נחקקו שני חוקים נגד מכירתם או מישכו־נם של כלי־קודשה נוצריים לי־הודים.

פעולות מסחריות אלו הן נפו־צות מאד, כי השקה נפשם של הנזירים בפרות חמות, בשרשים ובשמים נעימים ובעבדים, והם מוכנים לשלם בעד סחורות אלו את המחירים הגבוהים ביותר. כשהכסף אינו מספיק להם הם מוכנים לשלם בכלים מכלי הכנ־סיות, ביהלומי־כנסיה, צלחות־כנסיה וכל מיני דברים יקרי־ערך המקשטים את כנסיותיהם.

הדברים הגיעו לכך שסוחרים יהודיים שונים התחילו להתפאר כי יש ביכלתם לקנות את כל הנמצא בכנסיות — והכמורה תמכור להם ללא מוסר־כליות כל שהוא..

קרל גינה את הפעולות הללו, אך אמר שהוא יכול להאשים רק צד אחד בלבד: את הכמורה ה־נוצרית הסוחרת בקדשיה.

ספק גדול הוא אם התקנות החדשות תצמצמנה את ענף הסחר הזה, כי הנזירים והכמרים ישתדלו לעקוף אותן ולהפירן.

הסחר העולמי עבר לידי היהודים

מאת יוסף בן ברוך, נרבונה

פקידים גבוהים של האוצר הפרנקי, שביקרו בכמה וכמה נמלים גדולים בחופי הים התי־כון, אמרו לי שהסטטיסטיקות המס־חרית בים התיכון נמצאת ב־חלקה הגדול בידי יהודים. הם לא ראו בכך תופעה שלילית, אלא להפך: המלכות הפרנקית מעוניינת מאד בהתפתחות ה־סחר היהודי, שהרי הסוחרים היהודיים מעבירים את מרכזי־הם העיקריים למערב ויחד אתם מתרכז שם רכושם והונם.

יתר על כן: לדעתם לא יכלה להיות התפתחות אחרת, ואל־מלא היהודים — היה הסחר העולמי מצטמק עוד לפני שנים רבות כמעט עד לאפס. שהרי עם התפוררותה של הקיסרות הרומית ועם עליתו של האיס־לם, התפצל העולם במדה שלא היתה כמוה גם מבחינה פולי־טית וגם מבחינה דתית, ולא היה שום גורם מקשר בין ארץ לארץ — מלבד היהודים. רק הם, בהיותם מפוזרים בכל ה־ארצות, קיימו קשרים בין מרכז יהודי אחד למשנהו; רק הם, הודות לבשרונותיהם והודות לידיעת שפות שונות, הצליחו להתגבר על המחיצות המפרי־דות בין מדינה למדינה.

ואכן, סוחרים יהודיים בוד־דים, או שיירות יהודיות גדו־לות חוצות את אירופה ואת ארצות המזרח בכל הכיוונים. דרכי־יבשה ונתיבי־מים — ה־רון, הדנובה והריין — משמ־שים להם עורקי־קשר חשובים. ווניציה וקלן וחצי תריסר ערים אחרות משמשות ארובות לזרם הסחורות המובאות ע״י יהו־דים. בשמים יקרי־ערך, משי, שנהב, מרבדים ושטיחים ודב־רי־מותרות מזרחיים אחרים, נמכרים ע״י היהודים לנסיכים, לדוכסים, לבישופים ולראשי־מנזרים פרנקיים, וסחורות־המ־ערב, פרוות, כלי־נשק ועבדים נמכרים ע״י היהודים בספרד המוסלמית ובארצות המזרח.

פקידי האוצר הפרנקי סיפרו לי בהתפעלות על שיירות סוח־רים יהודיים „החובקות ממש את העולם": יוצאות מקלן מזרחה, עוברות את ארצות ה־סלאווים או האווארים, מגיעות למלכות היהודית הבוזרית ומ־גיעות עד לסין. ולכן אין להת־פלא — אמרו לי הפקידים הל־לו — שמשתמשים אנו במיסמ־כים הרשמיים, בניסוחי חוקים ותקנות, במלים „יהודים וסוח־רים אחרים", „סוחרים ויהו־דים", מכיון שרוב רובם של אנשי המסחר — יהודים הם.

נכון אמנם שלפעמים צוד־קים הכמרים, — הוסיף אחד הפקידים, — באמרם שהסוח־רים היהודיים משתלטים על שוק המצרכים החיוניים בעיר זו או אחרת, ומפקיעים את המחירים, — אך אין אנו נוטים להתערב בענין זה, כיון שנודע לנו כי במקרים רבים עושרם אותו דבר המנזרים בעצמם, ולפיכך מי קם כי יבואו להת־לונן?...

ביקור אצל „המלך היהודי" בנרבונה

— אגרת מאת שליחנו בצרפת —

אתמול ביקרתי באחד הבתים המ־פוארים ביותר שבעיר נרבונה: ב־ביתו של הנשיא מכיר.

סיירתי בעיר הפרנקית הגדולה הזאת, ראיתי את „הר היהודים" ואת בית הקברות הישן שלידו, ומ־שם פניתי לעבר המרכז היהודי ה־עיקרי, מקום הישיבה הגדולה הזו־חשה ומרכז הסחר היהודי.

בדרך סיפרתי לסימטא צדדית, ומ־שלא ראיתי פנים יהודיות, שאלתי את הפרנקים והסאראצינים שעברו על פני וביתו של הנכבד היהודי מכיר.

— אתה מתכוון למלך היהודי? אתה מחפש את "Cortada Regis Judaeorum"?

— לנשיא היהודי אתה מתכוון?

כך שאלוני, ומתשובותיהם נתב־רר לי שתושבי נרבונה כולם, ללא הבדל דת ולאום, דוחשים כבוד רב למכיר ומכנים אותו „מלך יהודי" או „נשיא".

יהודי הציל את חייו של קרל הגדול

אחר־כך נודע לי, מה מקורו של תואר זה.

הקיסר קרל השתתף בימי עלומיו בכיבוש נרבונה מידי הסאראצינים (המאורים), באחד הקרבות נהרג סוסו והיתה צפויה לו סכנת־מות, לולא יהודי בצבאות הפרנקים, ש־נזדמן לידו באותה שעה, ירד מסוסו ומסרו לקרל. בכך הציל היהודי את חיי האיש שעתיד היה להיות קיסר — אולם הוא עצמו שילם בחייו — נפל בקרב.

כאות תודה על כך, וכן בגלל זה שהיהודים סייעו לצבא הפרנקי בזמן הסגרת העיר לידיו, מסר להם קרל הגדול שליש של העיר והעניק להם את הזכות לחיות תחת שלטונו של „מלך יהודי".

חלפו שנים ולא היה מעהיג יהודי בולט שיתאים לתואר זה, עד שהגיע לכאן החכם היהודי מכיר, אשר נש־לח לפרנקוניה ע״י הבליף הרון־אל־ראשיד, לפי בקשתו של קרל.

ר׳ מכיר כבש מיד באישיותו ה־מקסימה את לבותיהם של יהודי המקום ואף של נכבדי פרנקוניה. הגויים, כפי שכבר ציינתי, נוהגים לכנותו „המלך היהודי" או „הנשיא היהודי" — הוא עצמו מעדיף את התואר האחרון, המזכיר את ראשי־הגולה שהיו נקראים לעתים גם נשיאים.

ר׳ מכיר נגש במרץ רב לעבודתו — ביסוס התורה בחייהם של יהודי צרפת ומלכות הפרנקים כולה. הוא הקים בנרבונה ישיבה, שהיום לומד בה מספר ניכר של צעירים יהודיים.

ראש־גולה אירופי?

שיחתי עם הנשיא מכיר היתה קצרה מאד, כיון שנתקלתי בביתו ב־משלחות מכמה וכמה קהילות יהו־דיות וכן גם באנשים שונים שבאו לשמוע לחוות־דעתו בעניני דת ודין.

הנשיא שמח מאד לשוחח עם יהו־די מארץ ישראל והתעניין בכל הנע־שה אצלנו. הוא הביע את צערו על ירידתה המספרית של יהדות ארץ־ישראל וביחוד על ירידתו של הישוב היהודי בירושלים.

אשר למרכז התורני החדש בנר־בונה, קיבלתי רושם מדבריו שבדע־תו להסבו למשהו הדומה לסורא ול־פומבדיתא, בדעתו גם לשוות למעמ־דו את החשיבות והסמכות שהיו בזמן לראשי־הגולה בבבל.

הבישוף של מגנצא קונה „מציאה" אצל סוחר יהודי

„... המלך קרל התגלגל מצחוק"

במערכת „דברי הימים" ביק־רו שני סוחרים יהודים מקלן, שסיפרו את הסיפור הבא:

לפני חדשיים בערך הופיע סוחר יהודי — המבקר לעתים קרובות בארץ־ישראל — באר־מונו של הבישוף ריתולף מ־מגנצא, והציע לו למכירה „בעל־חי מזרחי משונה שאין למצוא כמוהו בעולם כולו". הבישוף ראה את החיה הקטנה כגודל עכבר ולאפו הגיע ממנה ריח נפלא. הוא מיהר לקנותה במחיר העצום של עשרים ככרי־כסף.

כשהוצגה החיה הזעירה בחצ־רו של המלך קרל, קראה לפתע אחת מגבירות החצר: „הלא זהו עכבר פשוט שזלפו עליו הרבה מי־בושם!.."

המלך קרל התגלגל ממש מ־צחוק והבישוף חזר לארמונו אבל וחפוי ראש.

„העכבר המבושם" ממשיך ל־היות עד היום הנושא ההתולי המשעשע ביותר בחצר המלכות באאכן.

האפיפיור נשבע

(המשך מעמוד א׳)

לרומי ולהעניש את משמיציו. ואכן הוחזר האפיפיור לרומי בתהלוכת־פאר, ומאשימיו, שלא יכלו — לדעת שליחי קרל — להוכיח את נכונות האשמותיהם, נשלחו כאסירים לפרנ־קוניה.

אולם החקירה שנערכה העמידה את האפיפיור במצב קשה. אזרחי רומי לא שוכנעו כלל וכלל שהוא חף ממשע והתסיסה בקרבם הלכה וגדלה.

קרל החליט לפייסם באיזו שהיא צורה ולשים קץ ל„שערוריה האפי־פיורית". בסתיו של שנה זו הוא בא לרומי ושבוע אחרי בואו כונסה אספת נכבדים פרנקיים ורומיים כדי לברר את ההאשמות נגד האפיפיור. שם הוחלט שהאפיפיור יטהר את עצמו בשבועה „מרצונו הטוב וללא כל כפיה". לא ייעדך, כמובן, שום משפט נגד האפיפיור, אך את האש־מות יש לבטל. האפיפיור הסכים לכך, ובהחזיקו אחונגליון בידיו נש־בע למלך קרל בנוכחות כל הנאס־פים שהוא נקי מכל ה„עלילות" ש־העלילו עליו.

שר הדואר — ראש הבולשת!

בגדד. — בחוגים שונים בבירת הכליף שורדת התמרמרות רבה לנר־כת העובדה ששר הדואר נהיה ל־מעשה... ראש הבולשת.

מתברר כי לשר הדואר יש רשת ענפה של סוכנים המהווים מעין משטרה חשאית, וכי מכתבים שונים נפתחים והתכנם נמסר לכליף. כך, למ־של, נודע לכליף שאחד מחשובי פקידיו קנה שפחה בסכום אגדתי והוא מבלה אתה את זמנו מבוקר עד ערב ומונית את תפקידיו. ממכ־תב אחר שנפתח ע״י סוכניו של שר הדואר נתברר שנציבו של הכליף ב־חוראסאן (בפרס) השמיט בזדון ב־שעת התפילה את שמו של הכליף ויש לראות בכך נטיה למרוד בראש האיסלם.

הקיסר קרל ואחינו בני ישראל

יחס טוב ליהודים — אבל לא מאהבה...

אפשר לומר בפה מלא שיחסו של קרל ליהודים הוא חיובי ביותר. אבל בל נשלה את עצמנו: יחס זה איננו נובע כלל וכלל מאהבה, אלא משיקולים תועלתיים.

היהודים הם מכוני הסחר העול־מי. היהודים הם מלומדים. היהודים מבדילים את נכסי המדינה בתומר וברוח. ומכאן היחס החיובי אליהם.

קרל למד לדעת שהוא יכול לס־מוך על יהודים. לפני שלש שנים, כאשר שלח משלחת אל הכליף הרון אל־ראשיד, צירף אליה כמתורגמן את היהודי יצחק, ואף גילה לפניו את כוונותיו. שני חברי המשלחת האחרים, האצילים לאנדפריד וזיגיס־מונד, מתו בדרך, ויצחק בעצמו מלא את התפקיד הדיפלומטי הנכבד.

יצחק הצליח בתפקידו במלוא המ־דה, וקרל ערך לו קבלת־פנים מפו־ארת באאכן.